

**ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳԻ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ
2015 ԹՎԱԿԱՆԻ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ**

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍՅՈՒՆԻՔԻ ՄԱՐԶԻ
2014-2017 ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻ
ՍՈՑԻԱԼ-ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԾՐԱԳՐԻ
2015 ԹՎԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՊԼԱՆԻ**

ԿԱՊԱՆ 2015

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

1. ՀԱՊԱՎՈՒՄՆԵՐԻ ՑԱՆԿ
2. ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ
3. ՓՄՁ ԵՎ ՄԱՍՆԱՎՈՐ ՀԱՏՎԱԾԻ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄ
4. ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՈԼՈՐՏՆԵՐ
 - 4.1. Կրթություն
 - 4.2. Մշակույթ, սպորտ և երիտասարդություն
 - 4.3. Առողջապահություն
 - 4.4. Սոցիալական պաշտպանություն, երեխաների իրավունքների պաշտպանություն
5. ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ
6. ԲՆԱՊԱՀՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ
7. ՔԱՂԱՔԱՇԻՆՈՒԹՅՈՒՆ
8. ՏԱՐԱԾՔԱՅԻՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄ, ՏԵՂԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄ ԵՎ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ
 - 8.1. Տարածքային կառավարում
 - 8.2. Տեղական ինքնակառավարում
 - 8.3. Քաղաքացիական հասարակություն

1. ՀԱՊԱՎՈՒՄՆԵՐԻ ՑԱՆԿ

ԱԱՌ	Ազգային անվտանգության ռազմավարություն
ԱԱՀՀՀ	Առավել աղքատ համայնքների համալիր հետազոտություն
ԱԽ	Աշխատանքային խումբ
ԱՄԳ	Աղքատության մասնակցային գնահատում
ԱՎԾ	Ազգային վիճակագրական ծառայություն
ԳԷՖ	Գլոբալ էկոլոգիական ֆոնդ
ԵՄ	Եվրամիություն
ԿԶԾ	Կայուն զարգացման ծրագիր
ՀՀ	Հայաստանի Հանրապետություն
ՀԿ	Հասարակական կազմակերպություն
ՄԱԿ ԶԾ	ՄԱԿ-ի զարգացման ծրագիր
ՄԺԾԾ	Միջին ժամկետ ծախսային ծրագիր
ՄԱՄՀ	Մարդկային աղքատության մոդիֆիկացված համաթիվ
ՄԱԿ ՀՊԾ	ՄԱԿ-ի համաշխարհային պարենի ծրագիր
ՄԶԱՀ	Մարդկային զարգացման ազգային հետազոտություն
ՄԶԳ	Միջազգային զարգացման գործակալություն
ՄԶՄԿ	Մարդկային զարգացման միջազգային կենտրոն
ՄՄՈՒՀ	Միջին մասնագիտական ուսումնական հաստատություն ՀՀ Սյունիքի մարզի 2014-2017 թվականների սոցիալ-տնտեսական
ՄԶԾ	զարգացման ծրագիր
ՄՎ	Մոնիտորինգ և վերլուծություն
ՆԴՀ	Նախադպրոցական հաստատություն
ՍԾՏԳ	Սոցիալական ծառայության տեղական գրասենյակ
ՏԱՊ	2015 թվականի տարեկան աշխատանքային պլան
ՏԻՄ	Տեղական ինքնակառավարման մարմին
ՓՄԶ	Փոքր և միջին ձեռնարկություններ
ՓՄԶ ԶԱԿ	Փոքր և միջին ձեռնարկությունների զարգացման ազգային կենտրոն

2. ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի 2014-2017 թվականների սոցիալ-տնտեսական զարգացման ծրագրի (այսուհետ Ծրագիր) 2015 թվականի աշխատանքային պլանի հաշվետվությունը կազմվել է Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզպետի 10.04.2013թ. թիվ 47-Ա որոշմամբ հաստատված Սյունիքի մարզային զարգացման ծրագրի մոնիտորինգի և գնահատման աշխատանքային խմբի կողմից:

Ծրագրի ընդհանուր բնութագիրը

Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2014 թվականի փետրվարի 06-ի N111-Ն որոշմամբ հաստատվեց Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի 2014-2017 թվականների սոցիալ-տնտեսական զարգացման ծրագիրը:

ՏԱՊ-ի նպատակներն են.

- 1) Հնարավոր բոլոր ռեսուրսների համախմբումը ՄԶԾ-ով նախատեսվող 2015 թվականին իրականացվելիք միջոցառումների իրականացման համար
- 2) Նախատեսվող միջոցառումների շաղկապումը ՄԶԾ-ի արդյունքների հետ՝ «տրամաբանական հենքի» համակարգի օգնությամբ
- 3) Միջոցառումների իրականացման ցուցանիշների և արդյունքների ներառումը տրամաբանական հենքում
- 4) Հնարավորության դեպքում միջոցառումների իրականացման ժամկետների՝ ըստ եռամսյակների և դրանց իրականացման համար պատասխանատու կազմակերպությունների սահմանումը
- 5) Դեռևս ֆինանսական միջոցներով չապահովված միջոցառումների համար ֆինանսավորման ռազմավարությունների սահմանումը:

ՏԱՊ-ի իրագործման ընթացքում ակնկալվում է 2015 թվականի կտրվածքով ստանալ հետևյալ հիմնական արդյունքները.

- 1) Մարզի տնտեսության աճի տեմպերի արագացում և դրա հիման վրա շոշափելի արդյունքների արձանագրում
- 2) Բնակչության եկամուտների աճ և մարդկային աղքատության կրճատում
- 3) Բնակչության զբաղվածության աճ և գործազրկության մակարդակի նվազում
- 4) Արդյունաբերության զարգացում
- 5) Գյուղատնտեսական արտադրանքի իրացման ծավալների և ապրանքայնության մակարդակի բարձրացում
- 6) Մարզի բնապահպանական իրավիճակի բարելավում
- 7) Բնակչությանը տրամադրվող սոցիալական ծառայությունների որակի և մատչելիության աստիճանի էական բարձրացում
- 8) Մարզային և համայնքային ենթակառուցվածքների զարգացում
- 9) Տարածքային կառավարման արդյունավետության բարձրացում
- 10) Մարզպետարանի կարողությունների ուժեղացում
- 11) Կառավարման արդյունավետության բարձրացում՝ օպտիմալ ապակենտրոնացում

- 12) Տեղական ինքնակառավարման մարմինների հնարավորությունների և լիազորությունների հիմնավորված ընդարձակում
- 13) Հանրային կառավարման համակարգում հրապարակայնության, թափանցիկության և հաշվետվողականության սկզբունքների արմատավորում
- 14) Քաղաքացիական հասարակության մասնակցային գործընթացի ակտիվացում, մարզային և համայնքային գործընթացներին բնակչության իրազեկվածության աստիճանի բարձրացում
- 15) Տեղեկատվության ազատության աստիճանի բարձրացում:

Ծրագրի ֆինանսավորումը

ՄԶԾ իրագործման համար պահանջվող ֆինանսական միջոցները և նրանց ծախսման ուղղությունները գնահատված են՝ պահանջվող ընդհանուր գումարը կազմում է ավելի քան 71.9 մլրդ դրամ, արտարժույթով նախատեսվող ՄԶԾ ֆինանսավորման ծավալները՝ 437.9 մլն ԱՄՆ դոլար և 208.9 մլն եվրո:

2015 թվականի ՏԱՊ-ով նախատեսվել է իրականացնել 31.51 մլրդ դրամի ծրագրեր: Նշված միջոցառումներից իրականացվել են 34.94 մլրդ դրամի ծրագրեր:

2015 թվականի ՏԱՊ իրագործման համար նախատեսված միջոցառումների կատարումն ներկայացված է աղյուսակ 9-ում:

ՀՀ Սյունիքի մարզի 2014-2017 թթ. սոցիալ-տնտեսական զարգացման ծրագրի 2015թ. գնահատված կարիքների և տարեկան աշխատանքային պլանի կատարման համեմատականը ներկայացված է աղյուսակ 10-ում:

Ծրագրի մոնիտորինգի և գնահատման հայեցակարգը

ՄԶԾ-ն ունի մոնիտորինգի և գնահատման համապարփակ հայեցակարգ, որը բաղկացած է 4 հիմնական բաղադրիչներից.

- 1) Քաղաքականության ուսումնասիրում
- 2) ՄԶԾ ցուցանիշների և թիրախների վերանայում
- 3) Մասնակցային մոնիտորինգ և գնահատում
- 4) Ազդեցության գնահատում:

Ծրագրի հաշվետվության կառուցվածքը

ՄԶԾ միջանկյալ հաշվետվության ոլորտային բաժինների կառուցվածքը բաղկացած է 4 հիմնական բաժիններից.

- 1) Քաղաքականության վերլուծություն
- 2) Իրականացման առաջընթացը
- 3) Խնդիրները
- 4) Քաղած դասերը և հետագա քայլերը:

Քաղաքականության վերլուծություն: Այստեղ ամփոփվել են ոլորտի համար տարվա կտրվածքով առաջարկված ցուցանիշները և միջոցառումները:

Իրականացման առաջընթացը: Այս բաժնում նշվել են 2015 թվականի ձեռքբերումները և դրանք կապվել ՏԱՊ-ի արդյունքային ցուցանիշների հետ:

Խնդիրները: Այստեղ նկարագրվել է տարվա ընթացքում ծագած յուրահատուկ խնդիրները և խոչընդոտները:

Քաղաժ դասերը և հետագա քայլերը: Այս բաժինը բացահայտում է հետագա այն խնդիրները, որոնք բյուջեի և պլանավորման գործընթացի հիմքը կհանդիսանան:

3. ՓՄՁ ԵՎ ՄԱՍՆԱՎՈՐ ՀԱՏՎԱԾԻ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄ

3.1 Քաղաքականության վերլուծություն

Փոքր և միջին ձեռնարկատիրության, ինչպես նաև մասնավոր հատվածի զարգացումը մարզում աղքատության կրճատման և տնտեսական զարգացման ամենակարևոր ուղղություններից մեկն է: Այս կապակցությամբ ՏԱՊ-ով նախատեսվում է.

- 1) Աջակցություն մարզի ՓՄՁ պետական աջակցության տարեկան ծրագրերի իրականացմանը
- 2) Սկսնակ գործարարների ձեռներեցությանն աջակցություն
- 3) ՓՄՁ սուբյեկտներին գործարար տեղեկատվական և խորհրդատվական աջակցություն
- 4) Ուսուցողական աջակցության ծրագիր
- 5) Ձեռնարկատիրական գործունեությանն առնչվող իրավաօրենսդրական ակտերի և դրանցում տեղի ունեցող փոփոխությունների վերաբերյալ մարզի գործարարների շրջանակներում տեղեկատվության տարածման միջոցառումների իրականացում:

Այս նպատակներին հասնելու համար կարևորվում է ՓՄՁ ԶԱԿ-ի Սյունիքի մարզի ներկայացուցչությունների, մարզպետարանի, մարզի խորհրդի, մարզի տեղական ինքնակառավարման մարմինների անմիջական աջակցությունն ու մասնակցությունը գործընթացին:

Կարևոր է շեշտը դնել հատկապես ՓՄՁ աջակցության տարեկան պլանում գյուղական համայնքների շահառուների տեսակարար կշռի մեծացման վրա:

Առաջարկվում է բարձրացնել գործարար ակտիվությունը մարզում բիզնես պլանավորման և կառավարման տարածաշրջանային հատուկ մոտեցումների կիրառման միջոցով՝ ներգրավելով այդ գործընթացներում ՏԻՄ-երին և համայնքների գործարար ներկայացուցիչներին:

3.2 Իրականացման առաջընթացը

Մարզում ՓՄՁ ոլորտում իրականացված աշխատանքներն ըստ աջակցման գործիքների և ՓՄՁ սուբյեկտների կարելի է խմբավորել՝

- 1) ՓՄՁ սուբյեկտներին վարկային երաշխավորության տրամադրման ծրագիր
- 2) ՓՄՁ սուբյեկտների թողարկվող արտադրանքի, մատուցվող ծառայությունների շուկաներ առաջ մղման աջակցության ծրագիր
- 3) ՓՄՁ սուբյեկտներին գործարար տեղեկատվական և խորհրդատվական աջակցություն
- 4) Սկսնակ գործարարների ձեռներեցությանն աջակցության ծրագիր
- 5) Սկսնակ գործարարների ֆինանսական աջակցության ծրագիր
- 6) Ուսուցողական աջակցություն
- 7) Ձեռնարկությունների եվրոպական ցանցի հաղորդակցման կենտրոնի գործունեության շրջանակներում աջակցություն

ՓՄՁ սուբյեկտներին տրամադրվել է 47.97 մլն դրամի վարկ, ինչպես նաև 49.34 մլն դրամ վարկային երաշխավորություն:

Վարկային ծրագրեր

2015թ. ընթացքում մարզում բանկերի և վարկային կազմակերպությունների կողմից՝ փոքր ու միջին բիզնեսի և գյուղատնտեսության զարգացմանը խթանելու նպատակով, տրամադրվել են 11.79 մլրդ դրամի վարկեր:

ՀՀ Սյունիքի մարզի Կապանի և Գորիսի տարածաշրջաններում իրականացվել է <<Սկսնակ ձեռներեցության աջակցության>> ծրագիր, որին մասնակցել են 12 սկսնակ գործարարներ: Ծրագրի շրջանակներում 2015թ. տրամադրված վարկի գումարը կազմել է 47.97 մլն դրամ:

2015թ. առաջին կիսամյանի ընթացքում 563 ՓՄՁ սուբյեկտի տրամադրվել է տեղեկատվական և խորհրդատվական աջակցություն, 12 ՓՄՁ-ի՝ վարկեր և երաշխավորություններ, 32 սկսնակ գործարարների՝ ձեռներեցության աջակցություն, 3 ՓՄՁ-ի՝ ուսուցողական աջակցություն, 3 ՓՄՁ-ի՝ աջակցություն ձեռնարկությունների եվրոպական ցանցի հաղորդակցման կենտրոնի գործունեության շրջանակներում:

2015 թվականին մարզում ՓՀԷԿ-երի կառուցման և շահագործման նպատակով մասնավոր ներդրողների կողմից իրականացվել են շուրջ 420.0 մլն դրամի ներդրումներ:

3.3 Խնդիրները

Մարզում դեռևս ցածր է ՓՄՁ սուբյեկտների տարածաշրջանային ընդգրկվածությունը /ծրագրերում ընդգրկվել են առավելապես Կապանի և Գորիսի տարածաշրջանի ՓՄՁ սուբյեկտները/:

3.4 Քաղած դասերը և հետագա քայլերը

Գոյություն ունեցող խնդիրների առկայության պարագայում ՄԶԾ ՓՄՁ աջակցման ծրագիրը շարունակում է իրագործվել և այս ուղղությամբ զգալի առաջընթաց է արձանագրվել:

ՓՄՁ աջակցման ծրագրի արդյունավետ շարունակությունը կարևոր նախադրյալ կհանդիսանա մարզում մասնավոր հատվածի զարգացման ռազմավարության մշակման համար:

4. ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՈԼՈՐՏՆԵՐ

4.1. ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ

4.1.1 Քաղաքականության վերլուծություն

Ելնելով մարզում կրթության ոլորտի ներկա իրավիճակից՝ կրթության որակի և մատչելիության բարձրացումը շարունակվում է դիտվել որպես այս ոլորտի զարգացման գերակա նպատակ: 2015 թվականի ընթացքում հատկապես ուշադրություն է դարձվել լիանրակրթության համակարգում տեղի ունեցող ինտենսիվ բարեփոխումներին:

Նկատի ունենալով Սյունիքի մարզի տնտեսական ներուժն ու զարգացման միտումները, առաջնային է դառնում որակյալ մասնագիտական կրթության հնարավորությունների՝ հատկապես նախնական (արհեստագործական) մասնագիտական կրթության հնարավորությունների ընդլայնումը:

Լուրջ աշխատանքներ են իրականացվել հատուկ կրթական և կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխաներին հանրակրթական համակարգում ինտեգրելու աշխատանքները շարունակելու ուղղությամբ: Մարզի ևս մեկ դպրոց՝ Շաքիի միջնակարգ դպրոցը, իրավիճակում կունենա իրականացնելու ներառական ուսուցում /մարզում ներառական ուսուցում իրականացնում են Կապանի թիվ 1, 5, Գորիսի 2, 3, 5, 6, Մեղրիի թիվ 2, Սիսիանի թիվ 1, 2, 4, 5 և ավագ, Շաքիի դպրոցները/:

Հատուկ ընդհանուր կրթության բնագավառում պետական ռազմավարությունն ուղղվել է մի կողմից հատուկ կրթական հաստատություններում երեխաների կրթության և խնամքի որակի բարելավմանը, մյուս կողմից այլընտրանքային ծառայությունների ձևավորմանը, ինչը հնարավորություն է տալիս աստիճանաբար բեռնաթափել հատուկ դպրոցները: Այս ուղղությամբ լուրջ քննարկումներ են ընթանում մարզային ենթակայության 2 հատուկ դպրոցների հետագա կարգավիճակի, համակարգում ընդգրկված սովորողների կրթական և սոցիալական կարիքի գնահատմանը համաձայն՝ նրանց ուսուցումը համապատասխան ուսումնական հաստատություններում կազմակերպելու համար:

4.1.2 Իրականացման առաջընթացը

2015 թվականի ընթացքում շարունակվել է դպրոցների և նախադպրոցական ուսումնական հաստատությունների վերանորոգման, տեխնիկական վերազինման և գույքի թարմացման միջոցառումները, ուսումնական զենքի զետեղարանների կահավորմանն ուղղված աշխատանքները, ուսուցիչների և դաստիարակների մասնագիտական կարողությունների բարձրացման, նախադպրոցական և մասնագիտական կրթության զարգացմանն ուղղված միջոցառումների իրականացումը: Պետական բյուջեի հաշվին (պատվիրատու՝ ՀՀ Սյունիքի մարզպետարան) 551188,9 հազար դրամի վերանորոգման աշխատանքներ են իրականացվել մարզի 6 դպրոցների շենքային պայմանների բարելավման ուղղությամբ: Վերանորոգվել են Մեղրիի N 1, Ագարակի, Վերին Խոտանանի, Շաղաթի միջնակարգ դպրոցները, Կապանի թիվ 1 երաժշտական դպրոցը և Քաջարանի արհեստագործական պետական ուսումնարանը: <<ԴՓՄԿ>> ՓԲԸ-ի կողմից մարզի

դպրոցներում իրականացվել է գույքի ձեռքբերում, ուսումնական ծրագրերի իրագործում, մշտնադասարանների կազմակերպում, համակարգիչների ձեռքբերում 1605.6 դրամ: Հատուկ ուշադրության կենտրոնում է նախադպրոցական կրթություն ստանալու՝ երեխայի իրավունքների ապահովումը: <<Կրթության մատչելիության ապահովում>> ծրագրի շրջանակներում ՀՀ Սյունիքի մարզի 7 հանրակրթական ուսումնական հաստատություններում (դպրոցներում) դրամաշնորհային ծրագրով գործարկվել են նախադպրոցական խմբեր:

Համաշխարհային բանկի վարկային ծրագրի շրջանակներում շարունակվում են ուսուցիչների վերապատրաստման աշխատանքները, մեկ կամ մեկից ավելի թեմատիկ ուղղվածությամբ: «Հանրակրթության մասին» ՀՀ օրենքի պահանջներին համապատասխան 2015 թվականի ընթացքում 1551 ուսուցիչների տնօրենների և նախակրթարանների դաստիարակների համար անց է կացվել վերապատրաստման դասընթացներ:

<<Վորլդ Վիժն ինթերնեյշնլ>> ՄԲԿ-ի միջոցների հաշվինկազմակերպվել են դասընթացներ, հանդիպումներ, սեմինարներ: Իրականացված դասընթացների, հանդիպումների, միջոցառումների, քննարկումների համար հատկացված գումարի արժեքն է 8448.190 հազ դրամ:

<<Վորլդ Վիժն ինթերնեյշնլ>> միջազգային բարեգործական կազմակերպությունը շարունակում է աջակցել հանրակրթական, ինչպես նաև նախադպրոցական ուսումնական հաստատություններին նրանց ուսումնանյութական բազայի հարստացման ուղղությամբ, որի համար տրամադրվել է 1765.7 հազ. դրամ:

Աղյուսակ 1. Կրթության ոլորտի 2015թ. արդյունքային ցուցանիշները

Միջոցառման անվանումը	Արդյունքային ցուցանիշը	Թիրախ	Փաստացի
Բարձրացնել կրթական ծառայությունների մատչելիությունը և որակը Սյունիքի մարզում	1. Համախառն ընդգրկվածությունը հիմնական դպրոցում	99.5%	99.5%
	2. Աշակերտ – ուսուցիչ հարաբերակցությունը՝ հանրակրթության բնագավառում	7,3:1	7,3:1
	3. Ձեռուցման լոկալ համակարգ ունեցող դպրոցների թիվը	46	46
	4. 3-6 տարեկան երեխաների նախադպրոցական հաստատություններում ընդգրկվածության տեսակարար կշիռը այդ տարիքի երեխաների ընդհանուր թվում	46%	51.35%
	5. Հանրակրթական ծառայությունների որակից աշակերտների և ծնողների բավարարվածության աստիճան	85%	93%
	6. ԲՈՒՀ ընդունված դպրոցի շրջանավարտների տեսակարար կշիռը տվյալ տարվա շրջանավարտների ընդհանուր թվաքանակի մեջ	40%	46,2%
Դպրոցների մարզադահլիճների և խաղահրապարակների վերանորոգում, մարզագույքով և	Բարեկարգված մարզադահլիճներ և խաղահրապարակներ ունեցող դպրոցների տեսակարար կշիռը	9.2 %	9.2 %

**ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳԻ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ 1-ԻՆ ԿԻՍԱՄՅԱԿԻ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ
ՀՀ ՍՅՈՒՆԻՔԻ ՄԶԾ 2015 ԹՎԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՊԼԱՆԻ**

տեխնիկական պարագաներով հագեցում			
Ջեռուցման լոկալ համակարգի ներդրում	Ջեռուցման լոկալ համակարգ ունեցող դպրոցների տեսակարար կշիռը Ջեռուցման լոկալ համակարգ ունեցող դպրոցներում սովորող աշակերտների թիվը	32,5 11600 աշակերտ	32,5 10068 աշակերտ
Համակարգչային դասասենյակների ստեղծում, համալրում և ինտերնետ կապով ապահովում)	Համակարգչային դասասենյակներ ունեցող դպրոցների թիվը Ինտերնետ կապով ապահովված դպրոցների թիվը	102 114	102 114
Ուսուցիչների մասնագիտական վերապատրաստման դասընթացների պարբերաբար կազմակերպում, կրթության օրենսդրության մասին իրազեկում	Որակավորման բարձրացման, մեկ կամ մեկից ավելի թեմատիկ ուղղվածությամբ վերապատրաստման դասընթացների մասնակցած ուսուցիչների թիվ Համակարգչին տիրապետող ուսուցիչների թիվ	460 1300	460 1300
Ուսուցիչների, երեխաների և ծնողների համար դասընթացների կազմակերպում ուսուցիչ-աշակերտ-ծնող կապը ամրապնդելու նպատակով	Ուսուցիչների, երեխաների և ծնողների համար դասընթացների կազմակերպում /հազ դրամ/	90.99	90.99
Դասավանդման համագործակցային և մանկավարժական նոր մեթոդների ուսուցում	Մարզի 24 համայնքի նախադպրոցական և հանրակրթական ուսումնական հաստատությունների դաստիարակների և ուսուցիչների համար ուսուցման նոր մեթոդների վերաբերյալ դասընթացների կազմակերպում և անցկացում /հազ դրամ/	785.6	400.0
Ուսուցիչների պարտադիր ատեստավորման կազմակերպում «Հանրակրթության մասին» ՀՀ օրենքի պահանջներին համապատասխան	Նախապատրաստական աշխատանքների իրականացում ատեստավորման 1-ին փուլի մասնակից ուսուցիչների համար	20%	20%
Աշակերտական խորհուրդների անդամների համար դասընթացների կազմակերպում	Մարզի 18 համայնքների դպրոցների աշակերտական խորհուրդի անդամների հետ դասընթացների կազմակերպում /հազ դրամ/	4350.0	507.5
Սոցիալապես անապահով, ծնողազուրկ, բազմազավակ ընտանիքների ամառային հանգստի կազմակերպում	Մանկական առողջարարական ճամբարներում ամառային հանգստի կազմակերպում /հազ դրամ/	11920.0 /1670 աշակերտ/	10400.0 / 1620 աշակերտ/
Նախադպրոցական հաստատությունների ուսումնանյութական բազայի թարմացում	Կահույքի տրամադրում Կապանի թ. 2, 4, 13 մանկ.: Վերանորոգվել է Կապանի թ. 2, 13, Գորիսի թ1, Շինուհայրի, Անգեղակոթի Աշոտավանի մանկապարտ. վարագույրի տրամադրում, Կապան քաղաքի թ. 2 մանկ.	49014,540	11320,416 46336,540
Կիրականորյա դպրոցի հիմնադրում և աջակցություն	Կապանի, Մեղրիի և Ագարակի կիրականորյա դպրոցներին աջակցություն /հազ դրամ/	3918.0	143.0
Հանրակրթական ուսումնական	Հիմնանորոգման աշխատանքներ են	160000.0	160000.0

հաստատություններում բարեկարգման շինարարական աշխատանքների աշակերտների իրականացված դիտողական տրամադրում, նվիրաբերում, աջակցության իրագործում	ծրագրերի, վերանորոգման իրականացում, նախաձեռնությամբ ծրագրեր, պարագաների համակարգիչների դպրոցների ծրագրերի	իրականացվելու Մեղրի թ 1. դպրոցում, և կկառուցվի Ագարակ քաղաքի դպրոցի կցակառույցի մասնաշենքը		
--	---	--	--	--

4.1.3 Խնդիրները

Չնայած ՀՀ կառավարության կողմից ոլորտում իրականացվող բարեփոխումներին և ձեռքբերումներին, ուսման որակ և մատչելիություն ապահովելու համար դեռևս դանդաղ է ընթանում դպրոցի նյութատեխնիկական բազայի արդիականացման և հագեցվածության գործընթացը, մասնավորապես՝ գյուղական դպրոցների լաբորատոր սարքավորումներով, որակյալ ինտերնետ կապով, կոշտ գույքով ապահովվածությունը:

Դպրոցականների ամառային հանգստի լիարժեք և արդյունավետ կազմակերպման համար խիստ նպատակահարմար է օգտագործել մարզի յուրահատուկ բնակլիմայական և ռեկրեացիոն ռեսուրսները՝ շեշտը հիմնականում դնելով վրանային ճամբարների ստեղծմանը:

Ուսումնական զենքի գետեղարանների (պահասենյակների) <<Ձենքի մասին>> ՀՀ օրենքի դրույթներին համապատասխան ստեղծելու և կահավորելու գործընթացը վերջնական ավարտին հասցնելու նպատակով աշխատանքները շարունակվում են: Մարզի 70 դպրոցների հատկացվել է ուսումնական քիմիական սարքավորումներ:

4.1.4 Քաղած դասերը և հետագա քայլերը

Ոլորտի առջև կանգնած խնդիրների լուծումը հրատապ է և պահանջում է լուրջ ֆինանսական միջոցներ:

Դպրոցների ուսումնական զենքի գետեղարանների (պահասենյակների) <<Ձենքի մասին>> ՀՀ օրենքի դրույթներին համապատասխան ստեղծելու և կահավորելու գործընթացը գտնվում է ավարտման փուլում: Այն ավարտին հասցնելու համար պահանջում է ֆինանսական ներդրումներ, որն անհրաժեշտ է իրականացնել բացառապես ՀՀ պետական բյուջեի հաշվին: Առաջիկայում ԿԳ նախարարությանը կներկայացվի մարզի այն դպրոցների ցանկը, որոնք առաջիկա 5 տարիների ընթացքում ուսումնական զենք ստանալու համար չեն կարող կահավորել գետեղարաններ:

Ոլորտում որպես հիմնախնդիրներ են մնում հանրակրթական ուսումնական հաստատությունների հիմնանորոգման և նյութատեխնիկական բազայի նորացման ու արդիականացման խնդիրները:

Ժամանակն է պետական կրթական առանձին քաղաքականություն իրականացնել գյուղական դպրոցի նկատմամբ, հնարավորություն ստեղծել լուծելու այն կարևորագույն,

առաջնահերթ խնդիրները, որոնք տեղերում խոչընդոտում են այդ դպրոցների գործունեության բարելավման գործընթացը: Ժողովրդագրական բացասական միտումների հետ կապված բավականին լուրջ հիմնախնդիր է դարձել մարզի սահմանամերձ, լեռնային սակավաթիվ բնակչությամբ համայնքներում գյուղական դպրոցի պահպանության խնդիրը: Առկա միտումների պահպանման դեպքում առանձին համայնքներ կկանգնեն դպրոցների փակման վտանգի առջև, ինչն իր հերթին զգալի բացասական ազդեցություն կունենա գյուղապահպանության խնդրին:

4.2. ՄՇԱԿՈՒՅԹ, ՍՊՈՐՏ ԵՎ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

4.2.1 Քաղաքականության վերլուծություն

2015թ. մշակույթի և սպորտի բնագավառում մարզպետարանի գործունեությունը նպատակաուղղվել է մարզում պետական մշակութային քաղաքականության իրականացմանը, մշակույթի դերի բարձրացմանը, պետական, ազգային և այլ տոների, ազգային ծեսերի ու ծիսակարարությունների վերականգնմանն ու տարածմանը, մշակութային ժառանգության պահպանությանը, զանգվածային միջոցառումների կազմակերպմանը, կադրային քաղաքականության և մշակութային կրթության զարգացմանը, երիտասարդության հետ տարվող աշխատանքների աջակցմանն ու ակտիվացմանը:

2015թ. մարզի գյուղական և քաղաքային համայնքներում կազմակերպվել և իրականացվել են ազգային, պետական տոներին նվիրված միջոցառումներ, հոբելյաններ, փառատոններ, ցուցահանդեսներ, տոնախմբություններ, գիտաժողովներ, համերգային և թատերական ծրագրեր, սպորտային մրցումներ, հուշամրցաշարեր, առաջնություններ:

4.2.2 Իրականացման առաջընթացը

2015թ. պետական բյուջեով ՀՀ Սյունիքի մարզպետարանին հատկացված 7,171 մլն դրամը ծախսվել է <<Սյունիք>> մարզամշակութային փառատոնի, <<Ոսկե աշուն Սյունիք-2015>>, <<Երազ իմ երկիր>> փառատոնի, Սյունիքի մշակութային օրեր ԼՂՀ-ում, <<Սյունիքյան ամանոր>>, <<Մենք ուխտ ունենք միշտ դեպի լույս>> խորագրով մարզային մշակութային միջոցառումների իրականացման նպատակով: Հաշվետու ժամանակահատվածում բազմաթիվ մշակութային և սպորտային միջոցառումներ իրականացվել են նաև համայնքային և այլ դոնոր կազմակերպությունների ֆինանսական միջոցների հաշվին:

Հաշվետու ժամանակահատվածում անհրաժեշտ աշխատանքներ են իրականացվել մարզի մշակութային և սպորտային, երաժշտական կրթական հաստատությունների աշխատանքների կազմակերպման, մշակութային և սպորտային կառույցների վերանորոգման, անհրաժեշտ գույքի և սարքավորումների ձեռքբերման ուղղությամբ:

2015 թվականին մշակութային օբյեկտներում իրականացվել են շուրջ 200 մլն դրամի շինարարական աշխատանքներ, այդ թվում՝ ավարտվել է 2014 թ սկսված Ագարակի քաղաքի արվեստի դպրոցի վերանորոգման աշխատանքները՝ 5.2 մլն դրամ գումարով, շարունակվում է Կապանի <մշակույթի կենտրոն> ՀՈԱԿ մասնաշենքի վերակառուցման աշխատանքները՝ նախատեսված 210.7 մլն դրամից կատարվել է 35.8 մլն դրամ և Կապան քաղաքի Գ. Նժդեհի հրապարակի ջրային գոտիների կառուցման աշխատանքները՝ նախատեսված 196.0 մլն դրամից կատարվել է 47.8 մլն դրամ:

**ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳԻ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ 1-ԻՆ ԿԻՍԱՄՅԱԿԻ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ
ՀՀ ՍՅՈՒՆԻՔԻ ՄՁԾ 2015 ԹՎԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՊԼԱՆԻ**

Միջոցառման անվանումը	Արդյունքային ցուցանիշը	Թիրախ	2015թ. փաստացի /հազ. դրամ/
Մշակույթի և մարզական հաստատությունների շենքերի հիմնանորոգում և նյութատեխնիկական բազայի բարելավում	Հիմնանորոգվող մշակութային օբյեկտների թիվը Ներդրումների չափը	4 152509,3	4 107761,7
Մշակութային և սպորտային միջոցառումների կազմակերպում	Մարզային մշակութային միջոցառումների կազմակերպում	7171,0	7171,0

4.2.3 Խնդիրները

Չնայած իրականացված աշխատանքներին, դեռևս շարունակում են հրատապ մնալ մարզի մշակութային և սպորտային հաստատությունների վերանորոգման և համապատասխան գույքով ապահովման, ջեռուցման համակարգերի ներդրման հարցերը:

4.2.4 Քաղաժ դասերը և հետագա քայլերը

Հաշվետու ժամանակաընդացքում մարզի գյուղական և քաղաքային համայնքներում կազմակերպված մշակութային և սպորտային միջոցառումները էական ազդեցություն են թողել մարզի բնակչության գեղագիտական դաստիարակության, ազատ ժամանցի կազմակերպման, մատաղ սերնդի հայրենասիրական և հոգևոր դաստիարակության վրա:

Կարևորվել է կազմակերպվող միջոցառումներին բնակչության ակտիվ մասնակցությունը, մասսայական, մշակութային և սպորտային միջոցառումների կազմակերպումը և հոգևոր մշակութային կրթության ուղղությամբ աշխատանքների ակտիվացումը:

2015թ. ընթացքում մշակույթի և սպորտի բնագավառում մարզպետարանի գործունեությունը նպատակաուղղվել է մարզում պետական մշակութային քաղաքականության իրականացմանը, մշակույթի դերի բարձրացմանը, պետական, ազգային և այլ տոների, ազգային ծեսերի ու ծիսակատարությունների վերականգնմանն ու տարածմանը, մշակութային ժառանգության պահպանությանը, զանգվածային միջոցառումների կազմակերպմանը, կադրային քաղաքականության և մշակութային կրթության զարգացմանը, երիտասարդության հետ տարվող աշխատանքների աջակցմանն ու ակտիվացմանը:

2015թ. ընթացքում մարզի գյուղական և քաղաքային համայնքներում կազմակերպվել և իրականացվել են ազգային, պետական տոներին նվիրված միջոցառումներ, հոբելյաններ, փառատոներ, ցուցահանդեսներ, տոնախմբություններ,

գիտաժողովներ, համերգային և թատերական ծրագրեր, սպորտային մրցումներ, հուշամրցաշարեր, առաջնություններ:

4.3. ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹՅՈՒՆ

4.3.1 Քաղաքականության վերլուծություն

2015 թվականի աշխատանքային պլանով նախատեսված միջոցառումները ընդգրկում են՝ մարզի տարածաշրջաններում գործող առողջապահական կառույցների համաչափ զարգացումը, առողջության առաջնային պահպանման, մոր և մանկան առողջության, հիվանդանոցային և շտապ օգնության ծառայությունների որակի ու մատչելիության բարձրացումը: Առանձնակի ուշադրություն է դարձվել գյուղական բնակչության բուժօգնության, մոր և մանկան առողջության պահպանման, իմունոկանխարգելման և վերարտադրողական առողջության ոլորտներում ցուցաբերված ծառայությունների որակի ապահովման վրա: Հաշվետու ժամանակահատվածում կարևորվորվել են նաև համակարգի ֆինանսական միջոցների արդյունավետ կառավարման խնդիրները: Ուշադրության կենտրոնում էր տարափոխիկ հիվանդությունների կանխարգելման ու հակազդելուն ուղղված ազգային ծրագրերում մշակված միջոցառումների իրականացման գործընթացը:

ԱԱՊ օղակում 2015 թվականին իրականացվել են հետևյալ աշխատանքները՝ արտահիվանդանոցային բուժօգնության որակի նոր ցուցանիշների շարունակական ներդրումը, մշտադիտարկումը, բնակչությանը անվճար կամ արտոնյալ պայմաններով դեղերով ապահովման գործընթացի բարելավումը, սոցիալական պաթեթի շահառուների կանխարգելիչ այցերի կառավարում:

2015թվականի ընթացքում շարունակվել է նեոնատալ և մանկական հիվանդանոցային բուժօգնության արդիականացումը, որի հիմնական ուղղվածությունը 2015 թվականին մնում էր կադրերի վերապատրաստման գործընթացը:

2015 թվաքականին ավարտվել են են <<Կապանի ԲԿ>> ՓԲԸ թերապևտիկ մասնաշենքի վերակառուցումը և <<Մեղրու տարածաշրջանային ԲԿ>> ՓԲԸ նոր մասնաշենքի կառուցման աշխատանքները: Նշված բժշկական կենտրոնների հագեցվել առդի բուժսարքավորումներով բժշկական նշանակության ապրանքներով, կահույքով:

Միջազգային կազմակերպությունների, բարեգործական հիմնադրամների կողմից իրականացվել են մի շարք ներդրումային աշխատանքներ, հատկապես գյուղական ԱԱՊ կենտրոններում, որոնք ուղղված էին վերջիններիս նյութատեխնիկական ռեսուրսների բարելավմանը, ինչը ի վերջո կապահովի մարզում գործող առողջապահական ընկերությունների համաչափ զարգացումը:

Միջազգային կազմակերպությունների կողմից մեծ ուշադրություն է դարձվել նաև բժշկական կադրերի կրթման գործընթացին:

-մարզի բժշկական կենտրոնների 7 բժիշկներ մասնակցել են Ամերիկայի հայ օգնության ֆոնդի կողմից կազմակերպված 4-շաբաթյա վերապատրաստման դասընթացներին:

-մարզի առողջության առաջնային օղակի թվով 95 բժիշկներ և բուժքույրեր մասնակցել են Հայաստանի Հանրապետությունում ՄԱԿ-ի մանկական հիմնադրամի կողմից կազմակերպված թեմատիկ դասընթացներին:

-շարունակվել է <<Տուբերկուլոզի դեմ պայքարի>> պետական նպատակային ծրագրի շրջանակներում շարունակվել է ԱԱՊ ոլորտում գործող բժիշկների և բուժքույրերի կրթումը:

Բժշկական համալսարանի 4 շրջանավարտ մարզպետի միջնորդությամբ շարունակում են ուսուցումը կլինիկական օրդինատուրայում պետական պատվերի շրջանակներում՝ հետագայում մարզում 5 տարի աշխատելու պայմանով:

4.3.2 Իրականացման առաջընթացը

2015 թվականին իրագործելով ՀՀ կառավարության լիազոր մարմնի կողմից մշակված քաղաքականության դրույթները, ՀՀ Սյունիքի մարզի առողջապահական համակարգի գործունեության մեջ տեղի է ունեցել մատուցվող բժշկական ծառայությունների արդյունավետության բարձրացում, մասնավորապես իրականացվել են հետևյալ միջոցառումները.

Բժշկական օգնության որակի և մատչելիության բարելավում

ա/ Արտահիվանդանոցային բուժօգնության գծով.

1. Շարունակվել է ԱԱՊ ոլորտում մատուցված ծառայությունների որակի նոր ցուցանիշների ներդրման գործընթացը, բարձրացել է ընտանեկան բժիշկների ծառայություններից օգտվող, սկրինինգային ծրագրերի մեջ ընդգրկված բնակչության տեսակարար կշիռը, ավելացել է նորածինների կրծքով սնուցման ընդգրկվածությունը, շտկվել են իմունոկանխարգելման գործընթացի բացթողումները, 100% ապահովվել է առողջ երեխայի վարման ծավալը, ՄՀԻՎ ապահովվել է 100%-ով:

2. Բարձրացել է դիսպանսերային և նեղ մասնագիտական արտահիվանդանոցային բուժօգնության որակն ու մատչելիությունը՝ աճել է ներգատաբանական, ուռուցքաբանական, սրտաբանական հիվանդությունների վաղ հայտանաբերված դեպքերի տեսակարար կշիռը: Շարունակվել է մարզային շրջիկ խմբում ընդգրկված նեղ մասնագիտական որակավորում ունեցող բժշկների այցելությունները տարածաշրջաններ և գյուղական համայնքներ՝ դրանով իսկ նպաստելով գյուղական բնակչությանը նեղ մասնագիտական բուժօգնության մեջ ընդգրկվելուն, առանձնակի շեշտադրվել է ոչ տարափոխիկ տարածված հիվանդությունների բարդությունների կանխարգելման և հղիների նախաձննդյան հսկողության մեջ վաղ ընդգրկման գործընթացը:

«Մալաթիա» ԲԿ-ը մասնագիտական խմբերի միջոցով մարզի բոլոր գյուղական առողջության կենտրոններում և քաղաքային պոլիկլինիկաներում իրականացվել են <<Բաց դռներ>> միջոցառումներ, որոնց ընթացքում 4621 մարդկանց տրվել է

անհրաժեշտ մասնագիտական խորհրդատվություն, իրականացվել է 1098 տարբեր տեսակի լաբորատոր-գործիքային հետազոտություններ

3. 2015 թվականին մեկնարկել է անվճար և արտոնյալ պայմաններում դեղորայք ստացող անձանց ռեեստրի ստեղծման գործընթացը: Շարունակվել է անհրաժեշտ դեղորայքով ապահովման գործընթացի բարելավումը: Ներ են դրվել հաշվետվությունների ներկայացման նոր մոդելներ և ձևեր: Մարզում ստեղծված աշխատանքային խումբը պարբերաբար ուսումնասիրել է նշված գործընթացում առկա խնդիրները:

4. Շարունակվել է գյուղական ԱԱՊ կենտրոններում նոր լաբորատոր-ախտորաշիջ հետազոտությունների ցզնկի ընդլայնման աշխատանքը՝ պետական պատվերով նախատեսված առողջության և դիսպանսեր հսկողության տակ գտնվող հիվանդների սկրինինգները իրականացնելու նպատակով:

բ/ Հիվանդանոցային բուժօգնության գծով.

1. 2015 թվականին շարունակվել է մոր և մանկան առողջության ծառայությունների բարելավումը: Իրականացվել է մանկական և պերինատալ մահացության բոլոր դեպքերի վերլուծություն՝ ուսումնասիրվել են պատճառները և մշակվել է վերջինիս նվազեցմանն ուղղված միջոցառումների ծրագիր:

2. 2015 թվականին մոնիտորինգի է ենթարկվել երեխաներին հիվանդանոցային բուժօգնության ուղեգրման հիմնավորվածությունը, ձեռնարկվել են միջոցներ երեխաներին չհիմնավորված ստացիոնար բուժման ուղեգրման դեպքերի բացառմանն ուղղությամբ:

3. 2015 թվականին մարզի բոլոր բժշկական կենտրոններում ներ են դրվել հիվանդանոցային բուժօգնության որակի նոր ցուցանիշները:

գ/ Մարզում շտապ օգնության ծառայության բարելավման գծով.

1. Մոնիտորինգի է ենթարկվել 2015 թվականին շտապ օգնության ծառայության կողմից ցուցաբերված բուժօգնության համապատասխանելիությունը ՀՀ առողջապահության նախարարության կողմից մշակված գործելակերպին:

2. Իրականացվել են մի շարք միջոցառումներ, ուղղված շտապ օգնության ծառայության կադրային հագեցվածության բարելավմանը:

Բժշկական հաստատությունների նյութատեխնիկական ռեսուրսների բարելավման գծով իրականացվել են հետևյալ աշխատանքները.

1. Ավարտվել են <<Կապանի ԲԿ>> ՓԲԸ թերապևտիկ մասնաշենքի վերակառուցման և <<Մեղրու տարածաշրջանային ԲԿ>> ՓԲԸ նոր համալիրի կառուցման աշխատանքները: 2015 թվականին վերանորոգվել են նաև Մեղրու պոլիկլինիկայի 2 հարկաբաժինները, որոնցից մեկում գործելու են ընտանեկան բժիշկների գրասենյակները, մյուս հարկաբաժինը նախատեսված է որպես բժիշկների կացարաններ: 2015 թվականին մեկնարկել են <<Սիսիանի ԲԿ>> թերապևտիկ բաժանմունքի վերանորոգման աշխատանքները:

Բժշկական կենտրոնների շտապ օգնության ծառայությունները հազեցվել են ժամանակակից տեղեկատվական համակարգերով:

2. Շարունակական բնույթ է կրում մարզի բուժհաստատությունների կադրային ռեսուրսներով ապահովման գործընթացը: Բժշկների հետբուհական շարունակական կրթման նպատակով իրականացվել են նաև մի շարք կրթական և ուսուցողական ծրագրեր միջազգային կազմակերպությունների կողմից տրամադրված միջոցներով՝ մասնավորապես <<Վորլդ Վիժն Հայաստան>> ԲԿ կողմից իրականացվել են դասընթացներ ԲՄԿ-ում աշխատող բուժքույրերի համար՝ պետական պատվերի շրջանակներում ԲՄԿ-ում մատուցվող ծառայությունների վերաբերյալ: ՄԱԿ-ի մանկական հիմնադրամի կողմից կազմակերպվել են դասընթացներ առողջության առաջնային պահպանման օղակում ծառայություններ մատուցող բժշկների և բուժքույրերի համար՝ <<Վաղ տարիքի երեխաների սնուցում>> թեմայով:

<<Տուբերկուլոզի դեմ պայքարի>> պետական նպատակային ծրագրի շրջանակներում 2015 թվականին շարունակվել է ԱԱՊ ոլորտում գործող բժիշկների և բուժքույրերի կրթումը:

Պետական պատվերի շրջանակներում կլինիկական օրդինատուրայի միջոցով 2015 թվականին իրենց ուսուցումը շարունակել են բժշկական համալսարանի 4 շրջանավարտ:

ՀՀ առողջապահության նախարարության և ՀՀ Սյունիքի մարզպետարանի համագործակցության արդյունքում ժամանակավոր մարզ է գործուղվել Երևանի հիվանդանոցներում աշխատող բժիշկ մասնագետներ՝ վիրաբուժներ, մանկաբարձ-գինեկոլոգ, անեսթեզիոլոգներ: ՀՀ Սյունիքի մարզպետարանի ինտերնետային կայքում պարբերաբար տեղադրվել է բժիշկ-մասնագետների թափուր հաստիքների բազան:

Աղյուսակ 3 Առողջապահության ոլորտի արդյունքային ցուցանիշները.

Ռազմավարական նպատակներ և առաջնահերթ ծրագրեր	Ցուցանիշներ	Թիրախ	2015 փաստացի
Ռազմավարական նպատակ 1 Բժշկական ծառայությունների որակի և մատչելիության բարձրացում			
Ծրագիր 1 Արտահիվանդանոցային բ.օգ. որակի բարելավում 1.1 բարձրացնել բոլոր տեսակի սկրինինգների մեջ առողջ բնակչության և հիվանդների ընդգրկվածության աստիճանը	1.Սկրինինգային ծրագրերի՝ /զարկերակային ճնշման չափում, կրծքագեղձի, արգանդի վզիկի, շականակագեղձի քաղցքեղ վաղ հայտնաբերում/ ազգաբնակչության ընդգրկվածությունը ըստ տարիքի	88-92%	81%
1. 2 Անվճար և արտոնյալ պայմաններում դեղորայքով ապահովման գործընթացի որակի և մատչելիության բարձրացում	- Ստեղծել անվճար և արտոնյալ պայմաններում դեղ ստացողների ռեեստր * Ստեղծել առաջին անհրաժեշտության դեղերի ռեեստր	Դեղեր ստացողների ռեեստրի առկայություն Անհրաժեշտ դեղերի	Ընթացքի մեջ է Ընթացքի մեջ է

**ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳԻ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ 1-ԻՆ ԿԻՍԱՄՅԱԿԻ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ
ՀՀ ՍՅՈՒՆԻՔԻ ՄԶԾ 2015 ԹՎԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՊԼԱՆԻ**

		ռեեստրի առկայությո ւն	
1.4 Լաբորատոր-գործիքային ախտորոշիչ հետազոտությունների որակի և մատչելիության բարձրացում մարզի ամբողջ բնակչության համար Առաջնահերթ միջոցառումներ Արտահիվանդանոցային բուժ. օգնության գծով մատուցված ծառայությունների որակի ապահովում, որակը բնորոշող նոր ցուցանիշների ներդրում	- ա/ ախտորոշման համար Երևան ուղեգրված հիվանդների տեսակարար կշիռը հետազոտված հիվանդների ընդհանուր թվի մեջ - բ/ գյուղական համայնքներում արտագնա ախտորոշիչ այցելությունների հաճախականության բարձրացում	ոչ ավելին քան 10 % Երևանի, ԱԱՊ իրականացնող և նեղ մասնագիտական բուժօգնություն ցուցաբերող բժիշկների գյուղական բայրեր պարպերակ ան այցելություն ներայցելությունների	7% Իրականացվել է
Ծրագիր 2 Հիվանդանոցային /Երկրորդ մակարդակի/ ծառայությունների որակի և մատչելիության բարձրացում 2.1 երկրորդ մակարդակի հիվանդանոցային ծառայության որակի և մատչելիության բարելավում	ՀՀ առողջապահության նախարարի 2014 թվականի թիվ 37 հրամանով համաձայն պահանջվող ցուցանիշների ապահովում	Եռամսյակային պարբերականության համապատասխան հաշվետվությունների ներկայացում	Ապահովվել է

**ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳԻ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ 1-ԻՆ ԿԻՍԱՄՅԱԿԻ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ
ՀՀ ՍՅՈՒՆԻՔԻ ՄԶԾ 2015 ԹՎԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՊԼԱՆԻ**

2.2 շտապ օգնության ծառայությունների բարելավում Առաջնահերթ միջոցառումներ Հիվանդանոցային բուժ. օգնության գծով մատուցված ծառայությունների որակի ապահովում	գ/ ա/առավելագույն ժամկետը /30 րոպից ավելին՝ կանչը ստանալու և սպասարկելու մեջ ընկած ժամանակահատված/ գերազանցող կանչերի թվի բացառում բ/ սպասարկված մասնագիտացված կանչերի տեսակարար կշիռը բարձրացում	30 րոպից ավելին՝ կանչը ստանալու և սպասարկելու մեջ ընկած ժամանակահատվածի ապահովում Մանկաբուժա կան և սրտաբանական կանչերի մասնագիտացված բրիգադների միջոցով շտապ օգնության կանչերի իրականացում	Ապահովվել է Ապահովվել է Կապանի և Գորիսի ԲԿ-ում
Ծրագիր3 Մոր և մանկան առողջության պահպանման ծառայությունների բարելավում 3.1 Արտահիվանդանոցային օղակում 3.2 Հիվանդանոցային օղակում Առաջնահերթ միջոցառումներ մատուցված ծառայությունների որակի ապահովում, մայրական մահացության բացառում, մանկական և պերինատալ մահացության նվազեցում	ա/ Առողջ երեխաներին սկրինինգային ծրագրերի մեջ բարձր ընդգրկվածության ապահովում՝ առողջ երեխային վարման ծավալի ապահովում բ/Կրծքով սնուցվող երեխաների բարձր տեսակարարա կշիռ գ/ Քաղցքեղի վաղ հայտնաբերման սկրինինգների մեջ կանանց ընդգրկվածության բարձր տոկոս դ/ ՄՀԻՎ ապահովում ամբուլատոր պայմաններում ե/ Դիսպանդեր հսկողության տակ գտնվող երեխաների վարման ծավալի ապահովում ժ/Մանկական մահացության ցուցանիշի նվազում ա/ Մայրական մահացության բացառում բ/Պերինատալ մահացության նվազեցում / / գ/Երեխաների կրկնակի հոսպիտալիզացիայի թվի նվազում դ/Հղիության ախտաբանության ընթացքով կրկնակի հոսպիտալիզացիայի նվազում	100% 70% և ավելին 30% և ավելին 100% 100% մինչև 7 %օ 0 մինչև 9 %օ Բացառել Բացառել	100% Ապահովվել է Չի ապահովվել 100% 60 % 2.8%օ 0 13.5%օ Նվազել է Նվազել է
Ռազմավարական նպատակ 2 0 Բժշկական հաստատությունների ռեսուրսների բարելավում			

**ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳԻ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ 1-ԻՆ ԿԻՍԱՄՅԱԿԻ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ
ՀՀ ՍՅՈՒՆԻՔԻ ՄԶԾ 2015 ԹՎԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՊԼԱՆԻ**

Ծրագիր 1 Բուժ. հաստատությունների շենքային պայմանների բարելավում <i>Առաջնահերթ միջոցառումներ ՀՀ Սյունիքի մարզպետարանի կողմից հսկողության իրականացում ժամանակացույցի շեղումները բացառելու նպատակով, ստեղծել բարենպաստ ներդրումային պայմաններ միջազգային կազմակերպությունների և անհատների համար</i>	ա/«Կապանի ԲԿ» թերապևտիկ մասնաշենքի վերակառուցում, բ/«Մեղրու տարածաշրջանային ԲԿ» նոր մասնաշենքի կառուցում/համաշխարհային / ՀԲ վարկային ծրագրով/ գ/Մարզի ԲՄԿ-երի շենքային պայմանների բարելավում դ/ 4 բժշկական կենտրոնների դիարանների կառուցում	Ավարտ Ավարտ Սիսիանի ԲԿ թերապևտիկ մասնաշենքի հիմնանորոգում, Կապանի և Գորիսի պոլիկլինիկաների հիմնանորոգում Մեղրիի, Կապանի, Քաջարանի, Սիսիանի ԲԿ-երի դիարանների կառուցում	Ավարտվել է Ավարտվել է Մեկնարկել է Սիսիանի ԲԿ թերապևտիկ մասնաշենքի վերանորոգումը Մեկնարկել է Սիսիանի ԲԿ դիարանի կառուցման աշխատանքները
Ծրագիր 2 Բուժհաստատությունների տեխնիկական ռեսուրսների բարելավում <i>Առաջնահերթ միջոցառումներ Սարքավորումների հասցեական բաշխման նկատմամբ հսկողության սահմանում, ստեղծել բարենպաստ ներդրումային պայմաններ միջազգային կազմակերպությունների և անհատ ներդրողների համար</i>	ա/ԱԱՊԿ կազմում գործող ԲՄԿ հագեցում անհրաժեշտ միջոցներով որակի նոր ցուցանիշների ներդրման գործընթացը ապահովելու նպատակով բ/ԱԱՊԿ-ին սանիտարական տրանսպորտի տրամադրում գ// Դիախերճարանների հագեցում ժամանակակից սարքավորումներով դ/Շտապ օգնության ծառայության ավտոպարկը հագեցում GPS համակարգով	ա/Անհրաժեշտ բարքավորումների առկայություն բ/Սանիտարական տրանսպորտի առկայություն գ/Ժամանակակից սարքավորումների առկայություն դ/100%	ա/Ապահովվել է բ/ 2ի ապահովվել գ/2ի ապահովվել դ/2ի ապահովվել
Ծրագիր 3 Բուժհաստատությունների	ա/ Նեղ մասնագիտական հետդիպլոմային նպատակային կրթում պետական պատվերի	ա/Կլինիկական	ա/4 մասնագի

**ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳԻ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ 1-ԻՆ ԿԻՍԱՄՅԱԿԻ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ
ՀՀ ՍՅՈՒՆԻՔԻ ՄԶԾ 2015 ԹՎԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՊԼԱՆԻ**

կադրային ռեսուրսների բարելավում Առաջնահերթ միջոցառումներ ՀՀ առողջապահության նախարարության կողմից ուղեգրված մասնագետների կենցաղային պայմանների ապահովման նկատմամբ հսկողության սահմանում:	շրջանակներում՝ մարզում հրատապ պահանջվող մասնագիտությունների գծով բ/ ԱԱՊ ոլորտի բժիշկների, միջին բուժանձնակազմի շարունակական կրթում՝ <<Տուբերկուլոզի դեմ պայքարի>>, Մալարիա, ՄԻԱՎ-ի և այլ տարափոխիկ հիվանդությունների ազգային ծրագրի շրջանակներում և ոչտարափոխիկ հիվանդությունների բարդությունների կանխարգելում թեմաներով գ/ Գործուղված նորավարտ և ՀՀ ԱՆ կողմից գործուղված բարձորոկ մասնագետների արտոնյալ կենցաղային պայմանների ապահովում	օրդինատուրայում սովորելու միջնորդարի ներկայացում բ/Իրականացված դասընթացներում մասնակցության ապահովում գ/Գործուղված բժշկների կենցաղային արտոնեալ պայմանների ապահովում	տուֆյունների գծով ներկայացված է միջնորդություն բ/116 բժշկներ և բուժքույրեր մասնակցել են որակավորման դասընթացներին գ/ ապահովվել է
Ռազմավարական նպատակ 3 Մարզում հակահամաճարակային անվտանգության և սանիտարահիգիենիկ միջոցառումների, վարակիչ հիվանդությունների ու թունավորումների կանխարգելման գործընթացի արդիականացում			
Ծրագիր 1 Իրականացնել իմունոկանխարգելման գործընթացի խթանում՝ Առաջնահերթ միջոցառումներ Բարելավել իմունոկանխարգելման գործընթացում ընդգրկվածության բավարար մակարդակը, բացառել հետպատվաստումային անբարենպաստ բարդությունները	ա/ ԱԱՊ օղակում իրականացնել իմունոկանխարգելման կաբինետների վերազինում բ/Շարունակել իմունոկանխարգելման բնագավառում աշխատող անձնակազմի կրթման գործընթացը գ/Իրականացնել իմունոկանխարգելման գործընթացի վերաբերյալ բնակչության լայն իրազեկում	ա/ անհրաժեշտ սարքավորումների առկայություն բ/ Համապատասխան դասընթացների իրականացում գ/Իրականացնել բնակչության հետ հանդիպումներ իմունոկանխարգելման	ա/Ապահովվել է բ/ Իրականացվել են դ/ Իրականացվել է

**ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳԻ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ 1-ԻՆ ԿԻՍԱՄՅԱԿԻ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ
ՀՀ ՍՅՈՒՆԻՔԻ ՄԶԾ 2015 ԹՎԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՊԼԱՆԻ**

		ն գործընթաց ի անհրաժեշտ ության վերաբերյալ	
Ծրագիր 2 Մարզում հակահամաճարակային և սանիտարահիգիենիկ միջոցառումների, վարակիչ հիվանդությունների ու թունավորումների կանխարգելման գործընթացի արդիականացում Առաջնահերթ միջոցառումներ Բացառել մարզում վարակիչ հիվանդությունների զանգվածային տարածումը	1) Բժշկական կենտրոնների հակահամաճարակային և սանիտարահիգիենիկ նորմերը ապահովելու նպատակով ստեղծել բժիշկ հակահամաճարակաբանի ինստիտուտը, 2) Ներ դնել ներհիվանդանոցային վարակները կանխարգելող պահանջվող միջոցառումների իրականացման գործընթացը բոլոր ԲԿ-ում 3) Իրականացնել գյուղական բնակավայրերում ջրամատակարարման համակարգերի ներքին ցանցի հրատապ վերանորոգում, 4) ինչպես նաև խմելու ջրի վարակազերծման գործընթացի նկատմամբ մշտադիտարկման արդիականացում:	ա/ Բոլոր ԲԿ-ում բժիշկ- համաճարա կաբանի առկայությո ւնը բ/Ներհիվա նոցայի ն վարակներ ը կանխարգե լող միջոցառում ների ապահովու մ գ/Գյուղակ ան բնակավայր երի ներքին ջրամատակ արարման ցանցի վերանորոգ ում դ/Խմելու ջրի որակի նկատմամբ մշտադիտա րկում	ա/Ապահո վվել է բ/Ապահո վված է գ/Ընթաց քի մեջ է դ/Իրակա նացվել է պարբերա բար
Ռազմավարական նպատակ 4 Հակակոռուպցիոն միջոցառումների իրականացում			
Ծրագիր 1 Ոլորտում ֆինանսնսական միջոցների արդյուվետ և նպատակային կառավարում	1)Ապահովել պետական գնումների գործընթացի հրապարակայնությունը և թափանցիկությունը: 2) Իրականացնել մատուցված ծառայությունների որակի մշտադիտարկում , գնահատում և արդյունքների լայն հրապարակում	1/Համակար գում գնումների գործընթաց ի իրականաց ում՝համաձ այն << Գնումների մասին >> ՀՀ օրենքին	1/Ապահո վվել է 2/Ընթացք ի մեջ է

Առաջնահերթ միջոցառումներ Գնումների գործընթացի նկատմամբ հսկողության սահմանում, մատուցված ծառայությունների որակի մշտադիտարկման իրականացում		2/Ծառայությունների որակի մշտադիտարկում և արդյունքների հրապարակում	
--	--	--	--

4.3.3 Խնդիրները

Բժշկական արդյունավետության բարձրացման կարևոր բաղադրիչներից մեկը արտահիվանդանոցային բուժօգնության բարելավումն է: Ընտանեկան բժշկության ինստիտուտի ներդրումը մարզում դեռևս լիարժեք չի իրականացվել, որը պայմանավորված է, հիմնականում ԱԱՊ ոլորտի բժշկների տարիքային առանձնահատկությամբ և մասնագիտացման դասընթացների անմատչելիության /վայրը և տևողությունը/ պատճառով:

ԱԱՊ ոլորտում կանխարգելիչ սկրինինգների կիրառման ցուցանիշները բարձրացվել են, սակայն ՀՀ Սյունիքի մարզի աշխարհագրական և դեմոգրաֆիկ առանձնահատկությունները դեռ թույլ չեն տալիս սկրինինգային բոլոր ծրագրերում ապահովել բարձր ընդգրկվածության ցուցանիշ գյուղական բնակչության համար:

Անվճար և արտոնյալ պայմաններում դեղորայքով ապահովման գործընթացի թիրախային ցուցանիշը մասամբ ապահովվել է, սակայն այս գործընթացի որակը ապահովելու համար անհրաժեշտ է տրամադրվող դեղորայքի ցանկը վերանայել, ընդգրկելով արդի խմբերի դեղորայք, ինչպես նաև բոլոր կազմակերպություններում ապահովել հիվանդների և այդ ծրագրով պահանջվող դեղորայքի ռեեստրի առկայությունը:

Հիվանդանոցային բուժօգնության որակի բարելավման առումով անհրաժեշտ է նվազեցնել պերինատալ մահացության և հիվանդանոցային մահաբերության ցուցանիշները, բացառել մայրական մահացության դեպքերը, համաչափ զարգացնել պլանային և անհետաձգելի վիրաբուժությունը:

Դեռևս ամբողջությամբ լուծված չէ բժշկական հաստատությունների մի շարք ծառայությունների ինչպես նյութատեխնիկական, այնպես էլ կադրային հագեցվածության խնդիրը՝ բժշկական կենտրոնների պաթոլոգաանատոմիական ծառայությունները, Գորիսի և Կապանի բժշկական կենտրոնների պոլիկլինիկական մասնաշենքերի հիմնանորոգումը, Գորիսի ԲԿ տուբերկուլոզային բաժանմունքի վերագործարքից հետո անհրաժեշտ է իրականացնել բաժանմունքի վերանորոգում, մարզում անհրաժեշտ է ունենալ համակարգչին տոմոգրաֆ սարքավորումը, գյուղական ԱԱՊԿ –ը ապահովված չեն տրանսպորտային միջոցներով:

4.3.4 Քաղած դասերը և հետագա քայլերը

Ոլորտի առջև ծառացած խնդիրների լուծումը հրատապ է և պահանջում է.

1. <<Կապանի ԲԿ>> ՓԲԸ տեղամասային սկզբունքով աշխատող թերապևտների և մանկաբույժների համար <<ընտանեկան բժշկություն>> մասնագիտացման դասընթացները իրականացնել անհատական ծրագրով առանց հիմնական աշխատանքային գործընթացի ընդհատման:

2. Գյուղական ազգաբնակչության նեղ մասնագիտական բուժօգնության և լաբորատոր-գործիքային հետազոտությունների մատչելիության, ինչպես նաև ԱԱՊ ոլորտում որակի ցուցանիշները ապահովելու համար, անհրաժեշտ է կազմել այցելությունների ժամանակացույց՝ հաստատված հիմնադրի կողմից և գործընթացի նկատմամբ իրականացնել շարունակական մշտադիտարկում: Գործընթացը էլ ավելի արդյունավետ դարձնելու համար անհրաժեշտ է նաև գյուղական ԱԱՊԿ ապահովել անհրաժեշտ սարքավորումներով և տրանսպորտային միջոցներով:

3. Անվճար և արտոնյալ պայմաններում դեղորայքով ապահովման գործընթացը բարելավելու նպատակով և տրամադրվող դեղերի ցանկը ընդլայնելու համար անհրաժեշտ է իրականացնել համագործակցություն այն համայնքների հետ, որոնք բժշկական ծրագրեր իրականացնելու համար նախատեսել են ֆինանսական միջոցներ: Բացի այդ, ընկերությունների կողմից այդ գործընթացը էլ ավելի արդյունավետ դարձնելու նպատակով, անհրաժեշտ է արդիականացնել հիվանդների հաշվառման և անհրաժեշտ դեղորայքի պահանջարկի ու հաշվառման հաշվետվություններ ներկայացնելու գործընթացը, ավարտին հասցնել անվճար դեղամիջոցներ ստացողների և առաջին անհրաժեշտության համար պահանջվող դեղերի ռեեստրների ստեղծման գործընթացը:

5. Պերինատալ մահացության ցուցանիշի նվազեցման համար անհրաժեշտ է բացառել այն հանգամանքները, որոնք նպաստում են մանկական և պերինատալ մահացությանը՝ այլ տարածքներից (հատկապես Քաշաթաղի շրջան) բարձր ռիսկի խմբերի հղիների նկատմամբ սահմանել հսկողություն, իրականացնել մարզի առաջատար մասնագետների և նշված տարածաշրջանների առողջապահական համակարգի փոխշահավետ համագործակցություն, իրականացնել անհրաժեշտ խորհրդատվություն:

6. Շարունակել իրականացնել արդի կադրային քաղաքականություն՝ այն է պետական պատվերի շրջանակներում միջնորդագիր տրամադրել միայն այն մասնագիտությունների գծով, որոնք մարզի համար ունեն հրատապ նշանակություն՝ շտապ օգնության, նեոնատալ, մանկական անեստեզիոլոգիա և ռեանիմատոլոգիա, ակնաբուժություն, էնդոկրինոլոգիա, ֆթիզիատրիա, հոգեբուժություն մասնագիտությունների գծով: Միաժամանակ անհրաժեշտ է մարզում հրատապ պահանջվող բժշկական կադրերի աշխատանքը դարձնել գրավիչ՝ տրամադրելով արտոնություններ, սոցիալական երաշխիքներ:

7. Համակարգում կոռուպցիոն ռիսկերը նվազեցնելու նպատակով անհրաժեշտ է ՀՀ Սյունիքի մարզպետին կից ստեղծել հասարակական առողջապահական խորհուրդ, որը կսահմանի համակարգի կառավարման նկատմամբ մշտադիտարկումը, արդյունքների ամփոփումը և հրապարակումը:

4.4. ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ԵՐԵՄԱՆԵՐԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

4.4.1 Քաղաքականության վերլուծություն

2015թ. մարզում սոցիալական աջակցության հիմնական նպատակն է բավարարել կյանքի դժվարին իրավիճակում հայտնված անձի հիմնական պահանջմունքները, ինչպես նաև օժանդակել նրանց սոցիալական, ֆինանսական խնդիրների լուծմանը: Այն կարող է իրագործվել սոցիալական ծրագրերի վերաբերյալ բնակչության իրազեկման բարձրացման, սոցիալապես խոցելի խմբերին ուղղված սոցիալական աջակցության միջոցառումների ընդլայնման, այդ կապակցության սոցիալական ծառայություններ մատուցող պետական և ոչ պետական կառույցների համագործակցության, սոցիալական ծառայություններ մատուցող կադրերի շարունակական վերապատրաստման, սոցիալական ծառայության գործակալությունների նյութատեխնիկական բազայի բարելավման, ինչպես նաև սոցիալական ծառայությունների համակարգի կառավարման բարելավման միջոցով: Կարևոր է ինտեգրված սոցիալական ծառայությունների տրամադրման միասնական համակարգի կառուցվածքագործառության մոդելի շրջանակներում միասնական ընդունարանների ստեղծումը:

Մարզում կապիտալի պակասի և ներդրումների ցածր մակարդակի արդյունք հանդիսացող գործազրկության պայմաններում տարբեր ոլորտների միասնական քաղաքականության իրականացմամբ է պայմանավորված զբաղվածության հիմնախնդիրների լուծման արդյունավետության բարձրացումը և գործազրկության նվազեցումը: Կարևոր է բնակչության արդյունավետ զբաղվածության ապահովման համար պայմանների ստեղծումը և գործազուրկների մրցակցությունը բարձրացնելու նպատակով մասնագիտական ուսուցման ծրագրերի քանակի ավելացումը:

Մարզի համար սոցիալական և երեխաների իրավունքների պաշտպանության բնագավառում կարևորվում է սոցիալապես խոցելի խմբերին ուղղված սոցիալական աջակցության ծառայությունների ընդլայնումը:

Նշված միջոցառումների իրականացման համար ակնկալվում է պետության և դոնոր կազմակերպությունների աջակցությունը:

4.4.2 Իրականացման առաջընթացը

Խոցելի ընտանիքներին աջակցության ոլորտում մարզում շարունակվել է անապահով խավի անվճար սննդապահովման ծրագրի իրականացումը: <<Առաքելություն Հայաստան>> հասարակական բարեգործական կազմակերպության ֆինանսավորմամբ մարզում գործում է բարեգործական ճաշարան, որտեղ 186 հոգի օրական մեկ անգամ ստանում են տաք սնունդ:

Տարեցներին մատուցվող ծառայությունների բնագավառում ծառայությունների տրամադրումը ուղղված է տարեցների սոցիալական սպասարկման և խնամքի ծառայությունների տրամադրմանը: Վերջին տարիներին այս բնագավառում պետության կողմից իրականացվող քաղաքականությունն ուղղված է տարեցների, և հատկապես

միայնակ և հաշմանդամ տարեցների կյանքի պայմանների բարելավմանը: Արժվանիկ գյուղում գտնվող տարեցների սպասարկման կենտրոնում խնամվում են 10 շահառուներ:

Հաշմանդամներին հասարակության մեջ ինտեգրման գործընթացը ապահովելու համար մարզային հանձնաժողովի կողմից ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն է ներկայացվել հաշմանդամների սոցիալական պաշտպանության վերաբերյալ ծրագրային առաջարկներ 2015թ. տարեկան ծրագրերում ընդգրկելու նպատակով:

Սոցիալական սպասարկման համակարգի կառավարման բնագավառը կատարելագործելու նպատակով մարզի 4 քաղաքներում ինտեգրված սոցիալական ծառայությունների տրամադրման միասնական համակարգի կառուցվածքագործառության մոդելի շրջանակներում միասնական ընդունարանների ստեղծման համար առաջարկվել են տարածքներ:

Սոցիալական ծառայությունների և ծրագրերի վերաբերյալ հասարակության իրազեկման ոլորտում սոցիալական աջակցության բնագավառում ընթացող ծրագրերի և դրանցում ընդգրկվելու չափանիշների վերաբերյալ կիսամյակի ընթացքում հեռարձակվել է 6 հեռուստահաղորդում, որոնք նվիրված են եղել պետական նպաստների, զբաղվածության, ինչպես նաև նախկին ԽՍՀՄ խնայբանկի ՀԽՍՀ հանրապետական բանկում մինչև 1993թ. հունիսի 10-ը ներդրված դրամական ավանդների դիմաց փոխհատուցման տրամադրման գործընթացներին:

01.07.2015թ. դրությամբ ավանդների փոխհատուցում է տրամադրվել 4298 նպաստառու ընտանիքների՝ շուրջ 602.1 մլն դրամ գումարով: 2015թ. վեց ամիսներին ավանդների փոխհատուցում է տրամադրվել 183 նպաստառու ընտանիքների՝ շուրջ 35.3 մլն. դրամ գումարով: Ընթացքի մեջ են ՀԽՍՀ խնայբանկում ներդրված ավանդների փոխհատուցման աշխատանքները:

Մարզի գերակա խնդիրներից մեկը մնում է սոցիալապես անապահով խավի բնակարանային ապահովության խնդիրը: Անհրաժեշտ է աշխատանքներ իրականացնել մարզի տարածքում սոցիալական բնակարանային ֆոնդի ստեղծման և զարգացման ուղղությամբ, ինչը կխթան իսոցիալապես անապահով խավի բնակարանային ապահովության խնդրի լուծմանը:

Ստորև ներկայացվում է իրականացված միջոցառումների արդյունքային ցուցանիշները:

Աղյուսակ 4. Սոցիալական և երեխաների իրավունքների պաշտպանության ոլորտի 2015թ. արդյունքային ցուցանիշները.

Ամփոփ նկարագիր	Արդյունքային ցուցանիշ	Տարեկան նախատեսված	Կիսամյակ փաստացի
1. Ոլորտային նպատակ՝ Բարձրացնել սոցիալական ծառայությունների մատչելիությունը և որակը մարզում	1.Սոցիալական ծառայությունների հասցեականությունից սոցիալապես խոցելի իրենակցության բավարարվածության աստիճան	65%	65%
	2. Ծառայության որակից սոցիալապես խոցելի խմբերի բավարարվածության աստիճան	65%	65%
	3. Աշխատանքի տեղավորված գործազուրկներ	500	97

**ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳԻ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ 1-ԻՆ ԿԻՍԱՄՅԱԿԻ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ
ՀՀ ՍՅՈՒՆԻՔԻ ՄԶԾ 2015 ԹՎԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՊԼԱՆԻ**

Ամփոփ նկարագիր	Արդյունքային ցուցանիշ	Տարեկան նախատեսված	Կիսամյակ փաստացի
2.Բնակչության սոցիալական ծառայությունների ընդլայնում,որը կնպաստի խոցելի խմբերի համար մատուցվող ծառայությունների բազմազանությանը			
2.1 Խնամողների վերապատրաստում հաշմանդամների, ծերերի խնամքը, այդ թվում տնային խնամք իրականացնելու համար	Մարզում խնամողների մասնագիտական վերապատրաստում անցած կամավորների թիվը	15	8
2.2 Սոցիալապես անապահով ընտանիքների անդամների սննդապահովում	Հումանիտար ճաշարանների կողմից սպասարկվող բնակչության թվաքանակը	200	186
2.3 Ծերերի խնամքի ծառայությունների իրականացում	Բացի պետական տրանսֆերտներից խնամքի ծառայություններից օգտվող ծերերի թիվը	10	10
2.4 Հաշմանդամներին վերականգնողական, պրոտեզաօրթոպետ պարագաներով և տեխնիկական այլ միջոցներով ապահովում	Վերականգնողական և տեխնիկական անհրաժեշտ այլ միջոցներ ստացած հաշմանդամների թիվը	250	134
2.5 Տարբեր սպորտային միջոցառումներ մարզային մաշտաբով և պարաօլիմպիկ խաղերի անցկացում մարզում	Ծառայությունից օգտվող հաշմանդամների թիվը	60	25
2.6 Հաշմանդամների համար շրջակա միջավայրի մատչելիության ապահովումը	Քաղաքային համայնքներում թեքհարթակների կառուցում		
2.7 Հաշմանդամների համա րառողջարանների ուղեգրերի ձեռքբերում	Ծառայությունից օգտվող հաշմանդամների թիվը	60	49
2.8 Գործազուրկների համար Մասնագիտական վերապատրաստման միջոցառումների կազմակերպում	Մասնագիտական ուսուցում նավարտաձների թվաքանակը, նրանցից աշխատանքի տեղավորվածներ	150	51
		30	21
3.Սոցիալականսպասարկմանհամակարգիկառավարմանբարելավում,ինչիարդյունքումխոցելիբնակչության սոցիալականսպասարկմանգործումկավելանանհամագործակցությամբիրականացվողծրագրերը			
3.1ՀԿ-ների,ՏԻՄ-եր,ՍԾՏԳ-երիմիջևտեղեկատվությանփոխ անակման,մարզիմակարդակովիրկանացվողսոցիալականծրագրերիհամակարգմանմեխանիզմներիմշակումևներդրում	ՀԿ-ների և ՏԻՄ-երի համատեղ սոցիալական ծրագրերի թիվը	10	6
3.2 Մարզիխոցելիխմբերիվերաբերյալտվյալներիբազայիառկայություն	Խոցելիխմբերիվերաբերյալտվյալներիբազայիառկայություն		Տվյալներիբազանպարբերաբարթմացվումէ

**ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳԻ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ 1-ԻՆ ԿԻՍԱՄՅԱԿԻ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ
ՀՀ ՍՅՈՒՆԻՔԻ ՄԶԾ 2015 ԹՎԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՊԼԱՆԻ**

Ամփոփ նկարագիր	Արդյունքային ցուցանիշ	Տարեկան նախատեսված	Կիսամյակ փաստացի
3.3 Մարզային երիտասարդական կազմակերպության զարգացում, երիտասարդների շրջանում կամավորական շարժման խթանում	Սոցիալական աջակցության ծրագրերում ընդգրկված կամավորների թիվը	50	50
4. Մարզում սոցիալական ծրագրերի վերաբերյալ բնակչության հրազեկման բարձրացում, ինչը կնպաստի մարզում սոցիալական ծառայությունների գործունեության հրապարակայնության, նրանց հաշվետվողականության աճին և հետևաբար նաև նրանց աշխատանքի նպատակայնության բարձրացմանը			
4.1 Մարզում սոցիալական ծառայություններ մատուցող կազմակերպությունների /պետական, հասարակական, միջազգային/ և նրանց կողմից հրականացվող ծրագրերի վերաբերյալ տեղեկատվության հրապարակում և տարածում բնակչության լայն շերտերում	Սոցիալական ծրագրերի և ծառայություն մատուցողների մասին հրազեկված ծխոցերի բնակչության տեսակարար կշիռը	70%	70%
4.2 Մարզպետարանի սոցիալական ապահովության բաժնի, ՍԾՏԳ-ների կանոնավոր հաշվետվություններին ներկայացում բնակչությանը սոցիալական աջակցության բնագավառում ընթացող ծրագրերի, նրանց մեջ ընդգրկման նպատակով ներկայացվող	Սոցիալական ծրագրերի վերաբերյալ հեռուստատեսությամբ և թերթերի միջոցով տրամադրվող տեղեկատվության թիվը	15	6
5. Սոցիալական ծառայությունների բնագավառի մասնագետների շարունակական վերապատրաստում			
5.1 Սոցիալական ծառայություններ մատուցող կազմակերպությունների մասնագետների շարունակական վերապատրաստում հմտությունների զարգացում /դասընթացներ, կայլն/	Դասընթացներին մասնակցածների թիվը /մարզպետարան և ՍԾՏԳ-ներ, ՏԻՄ, ՀԿ-ներ/	15	8
6. Երեխաների խնամքի կենտրոնների ստեղծում՝ ապահովելով սոցիալ-հոգեբանական, մանկավարժական և իրավաբանական ծառայություններ կյանքի դժվարին իրավիճակներում գտնվող երեխաներին և նրանց ընտանիքներին			
6.1 Դժվարին իրավիճակում հայտնված երեխաների վերաբերյալ տվյալների բազայի ստեղծում 6.2 Ժամանակավոր խնամքի կարիք ունեցող երեխաների ցերեկային կենտրոնների ստեղծում	Մարզում դժվարին իրավիճակում հայտնված երեխաների թիվը Խնամքի և սոցիալ-հոգեբանական վերականգնողական աջակցության Ծառայություններից օգտված երեխաների թիվը Գորիս քաղաքային համայնքում «Երեխաների ցերեկային խնամքի կենտրոն»-ների ստեղծում	1100 350 60.0 մլն դրամ	540 260

4.4.3. Խնդիրները

Ներկա պայմաններում անհրաժեշտ է, որպեսզի արտացոլված կարևորագույն հիմնախնդիրները և միջոցառումների իրագործումը ետին պլան չմղվի, կրի շարունակական կատարելագործման բնույթ և հաշվի առնվի նաև տարածքային առանձնահատկությունները:

Մարզի համար սոցիալական պաշտպանության բնագավառում պետք է կարևորվի սոցիալապես խոցելի խմբերին ուղղված սոցիալական աջակցության ծառայությունների, ինչպես նաև միայնակ տարեցների և հաշմանդամների տնային սպասարկման համակարգի ընդլայնումը:

Երիտասարդների գործազրկությունը լուրջ խնդիր է ՀՀ Սյունիքի մարզում: Իրավիճակն ավելի է բարդանում աշխատանք փնտրող երիտասարդների մասնագիտական ցածր կրթության մակարդակի և հմտությունների մակարդակի բարձրացման, նրանց ցանկության կամ հնարավորության բացակայության բերումով: Տեղեկատվական առկա բազան թույլ չի տալիս մոնիտորինգի ենթարկել ուսուցման համակարգը, աշխատանքի շուկան և նրանց մինչև գոյություն ունեցող կապերը, կանխատեսել աշխատանքի շուկայի կողմից պահանջվող հմտությունները և հետևաբար ուսուցման կարիքները:

Մարզում առաջնահերթ խնդիր է շարունակում մնալ Գորիս քաղաքային համայնքում «Երեխաների ցերեկային խնամքի կենտրոն»-ի ստեղծման հարցը:

4.4.4 Քաղած դասերը և հետագա քայլերը

Մասնագիտական կրթությունը և ուսուցումը ոչ միշտ են զբաղվածության երաշխիք հանդիսանում: Զբաղվածության քաղաքականության այլ միջոցառումներին զուգահեռ, անհրաժեշտ է ուսուցումը համապատասխանեցնել աշխատանքի շուկայի պահանջներին: Մասնագիտական կրթությունը և ուսուցումը պետք է ներդաշնակեցվի տնտեսության նոր պահանջներին համապատասխանեցնելու միջոցառումների ընդհանուր շրջանակների հետ: Դեռևս հստակ դիրքորոշում չի ձևավորվել առ այն, թե ուսուցման ինչպիսի կարիքներ պետք է բավարարեն կամ ինչպիսի հմտություններ պետք է ձեռք բերվեն, որպեսզի պատշաճ կերպով հասցեագրվեն տնտեսության կարիքները և առավելագույնի հասցվեն մասնագիտական հաստատությունների շրջանավարտներին և գործազուրկների հնարավորությունները աշխատանք գտնելու ուղղությամբ:

Հետագայում նույնպես հետևողական աշխատանքներ պետք է տարվեն սոցիալական ծառայությունների մատչելիության և որակի բարձրացման ուղղությամբ:

Մարզում գործում են երեխաների ցերեկային խնամքի կենտրոններ, հասարակական կազմակերպությունների կողից իրականացվող ծրագրերի շրջանակներում, որոնք կրում են ժամանակավոր բնույթ: Բնագավառում կարևորվում է պետական հովանավորչության հարցը, որպեսզի նշված կենտրոնների գործունեությունը չվտանգվի:

5. ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ

5.1 Քաղաքականության վերլուծություն

ՀՀ Սյունիքի մարզում 2015թ. ՄԶԾ կարևորագույն նպատակներից էր գյուղատնտեսության գործունեության համար անհրաժեշտ ենթակառուցվածքների ձևավորման և կատարելագործման միջոցով բուսաբուծական և անասնապահական մթերքների ծավալների ավելացումը, արտադրության արդյունավետության բարձրացումը, իրացման խնդիրների լուծումը, որի արդյունքում կավելանա գյուղացիական տնտեսությունների եկամուտները և կկրճատվի աղքատությունը գյուղական բնակավայրերում:

2015թ. ընթացքում գյուղատնտեսական աշխատանքներին և բերքահավաքին մասնակցել է միջին հաշվով մարզի առկա տեխնիկայի 80%-ը:

Մարզում կարևորում է նաև հացահատիկի սերմարտադրության, սերմաթարմացման և սորտափորձարկմանն ուղղված միջոցառումները, որոնց ուղղությամբ տարվում են համապատասխան աշխատանքներ:

2015թ. ընթացքում միջոցառումները հիմնականում ուղղվել են ֆերմերային և գյուղացիական տնտեսությունների կերարտադրության, արհեստական սերմնավորման, կաթնարտադրության խթանման, հացահատիկային կուլտուրաների սերմարտադրության, սորտաթարմացման բնագավառներին անասնապահության և դաշտավարության զարգացման ծրագրերում աջակցելու գործընթացներին:

5.2 Իրականացման առաջընթացը

Մարզի հողօգտագործողներին, համաձայն ՀՀ կառավարության համապատասխան որոշումներով 2015 թվականին հատկացվել է 800 տոննա աշնանացան ցորենի առաջին վերարտադրության սերմացու, որը բաշխվել է 53 համայնքների 796 շահառուի 2016թ. Հետ վերադարձման պայմանով: 2015թ. ֆերմերային տնտեսություններին և համայնքներին նախատեսվել և շուկայականից էժան գներով հատկացվել է 1500000 լիտր և փաստացի բաշխվել է 112646 լ դիզվառելիք, որը բաշխվել է 26 համայնքների 241 շահառուների, 2200տ ազոտական պարարտանյութ, որը բաշխվել է 78 համայնքների 3066 շահառուների, 80տ. Ֆոսֆորական, որից մարզ է ներկրվել՝ 10 տոննա, որը բաշխվել է 3 համայնքների 10 շահառուների, 20 տ. կալիումական, որից մարզ է ներկրվել 16 տոննա, որը բաշխվել է 8 համայնքների 26 շահառուների 250 տոննա գարնանացան գարու, որից մարզ է ներկրվել 193 տոննա, որը բաշխվել է 47 համայնքների 210 շահառուների, 2 տոննա առվույտի, որից մարզ է ներկրվել 1.85 տոննա, որը բաշխվել է 12 համայնքների 12 շահառուների և 40 տոննա կորնգանի, որից մարզ է ներկրվել 38.5 տոննա սերմացու, որը բաշխվել է 26 համայնքների 80 շահառուների: Մկնանման կրծողների դեմ պայքարի կազմակերպման նպատակով 305 կգ թունանյութ /Ռոդիֆակում Ս/, որի միջոցով 27 համայնքներում պայքար է կազմակերպվել 10040 հա ցանքատարածությունների վրա:

Մարզում կարևորում է նաև հացահատիկի սերմարտադրության, սերմաթարմացման և սորտափորձարկմանն ուղղված միջոցառումները, որոնց ուղղությամբ տարվել են համապատասխան աշխատանքներ, կազմակերպվել և իրականացվել է սերմերի

արտադրության և վաճառքի աշխատանքները, ապահովվել որակյալ և կոնդիցիոն սերմերի արտադրություն:

Մինչև բերքահավաքի աշխատանքների սկիզբը, կազմակերպվել է սերմադաշտերում ապրոբացիայի աշխատանքները:

Մարզում 2015թ. կարտարված ցանքսը ամբողջովին հնձվել է: Հացահատիկի միջին բերքատվությունը մարզում կազմել է 26.3 g/հա անցած տարվա՝ 30,4 g/հա-ի փոխարեն:

2015թ. Կատարվել է աշնանացան՝ 17309հա, նախորդից՝ 440հա-ով ավել /16153հա աշնանացան ցորեն, անցած տարվա համեմատ 614 հա-ով ավել և 1550հա աշնան գարի, անցած տարվա 1330հա-ի փոխարեն/, 3121հա ցրտահերկ, նախորդ տարվա համեմատ 625հա-ով ավել: 3121հա ցրտահերկ, նախորդ տարվա համեմատ 625հա-ով ավել:

Վերամշակող կազմակերպությունների կողմից մթերվել է տոննա բանջարեղեն, 195.6 տոննա պտուղ՝ նախորդ տարի նույն ժամանակահատվածում մթերվել է 196.8 տոննա բանջարեղեն և 189.4 տոննա պտուղ:

2015թ. մարզում ավելացել է անասունների գլխաքանակը. Խոշոր եղջերավոր անասունների գլխաքանակը կազմել է 63321 գլուխ /աճը 9.6%/, մանրինը՝ 125664 գլուխ /աճը 9.2%/, խոզերի գլխաքանակը՝ 12364 գլուխ /աճը՝ 1.0%:

Մարզում 2015թ.-ը 2014թ-ի համեմատ արտադրվել է շուրջ 18.7 հազար տոննա (կենդանի զանգվածով) միս (աճը՝ 11,9%), արտադրվել է 75.0 հազար տոննա կաթ (աճը՝ 8.0%) և 41,8 մլն հատ ձու (աճը՝ 5.5%)

ՀՀ 2015թ. պետական բյուջեի միջոցներով կատարվել է 479006 գլուխ խոշոր, 52640 գլուխ մանր եղջերավոր անասունների, 52007 գլուխ խոզերի, 147359 թև թռչունների, 43000 մեղուների հակահամաճարակների դեմ պատվաստումներ, կրծողների դեմ կատարվել է մոնիտորինգ, այլ մշակաբույսերի մոնիտորինգ և խորհրդատվություն՝ 1200հա:

Կատարվել է արհեստական սերմնավորում 800 գլուխ՝ ԽԵԱ և 15 գլուխ՝ խոզերի:

Մարզում «Համայնքների գյուղատնտեսական ռեսուրսների կառավարման և մրցունակության» ծրագրի շրջանակներում ընդգրկվել է 17 համայնք՝ Ակներ, Վերիշեն, Խնածախ, Խոզնավար, Խնձորեսկ, Վաղատուր, Քարաշեն, Տաթև, Հարժիս, Ծղուկ, Գորայք, Տեղ, Շաքի, Սպանդարյան, Բոնակոթ, Անգեղակոթ, Ախլաթյան՝ որոնց տրվել են 24 անիվավոր տրակտորներ, 836 հատ գյուղգործիքներ, կատարվել է 35961 հա արոտների ջրարբիացում, կառուցվել է 9 կացարան, 11 փարախ, 123 խմոց:

Չնայած մարզում հաշվառված է 1081 տրակտոր, 155 հացահատիկահավաք կոմբայն, 527 տրակտորային կցասայլ, 279 տրակտորային խոտհնձիչ, 39 կերահավաք կոմբայն, 229 հավաքիչ-մամլիչ և այլ գյուղատնտեսական տեխնիկա, սակայն դրանց սարքինության մակարդակը՝ միջինը շուրջ 76.7%՝ հանրապետական միջինի՝ 79.3%-ի համեմատ:

Ամեն տարի մարզում գյուղատնտեսական մշակաբույսերի ցանքատարածությունները կազմում են շուրջ 33-34 հազար հեկտար, որոնք գտնվում են ռիսկային գոտիներում: Ամբողջ վեգետացիայի ընթացքում դիտվել են անընդհատ երաշտ, որի պատճառով գյուղացիական տնտեսություններին պատճառվում է զգալի վնաս:

Մարզում տարբեր դոնորների ֆինանսական աջակցությամբ ուսուցումներ և խորհրդատվական աշխատանքներ են կազմակերպվել մարզպետարանի, ԳԱՄԿ-ի, ՓՄՁ-ԶԱԿ-ի և հասարակական այլ կազմակերպությունների կողմից:

2015թ-ի ընթացքում ՀՀ պետական բյուջեի, միջազգային կազմակերպությունների և ֆինանսական այլ աղբյուրների միջոցով իրականացվել են գյուղատնտեսության աջակցության որոշակի ծրագրեր:

1) Պետական բյուջեով ոռոգման համակարգում վերակառուցման և հիմնական նորոգման նպատակով կատարվել է մոտ 81.7 մլն դրամի ներդրումներ / ոռոգման համակարգի վերանորոգում, հիմնանորոգում, էլ.էներգիայի ծախսեր և այլն/:

2) ԳԱՄԿ-ի կողմից 42.5 մլն. դրամի չափով ներդրումներ:

3) ՍԱՄ-ի միջոցով տեղական համայնքների ֆերմերներին տրամադրվել են աշնանացան ցորենի 570 տոննա սերմացու:

4) <<ԾԻԳ>> միջոցով մարզի 11 համայնքներում ավարտվել, իսկ հինգ համայնքներում իրականացվում է ջրարբիացման ծրագրեր՝ Ախլաթյան, Թոնակոթ, Անգեղակոթ, Շաքե, Սպանդարյան, որոնց ընդհանուր գումարը կազմում է՝ 258.422 մլն. դրամ:

5) «Վորլդ Վիժն Ինթերնեյշնլ» միջազգային բարեգործական կազմակերպության Սյունիքի ՏԶԾ-երի կողմից ՀՀ Սյունիքի մարզում 2015թ իրականացված ծրագրերի չափը կազմել է 1585.3 մլն. դրամ:

6) <<Ռազմավարական զարգացման գործակալություն>> ՀԿ կողմից 2015թ. Մարզում ««Անասնապահության զարգացում Սյունիքի մարզում» և «Անասնապահության զարգացում Հայաստանի հարավում» ծրագրերի շրջանակներում ներդրումների չափը կազմել է՝ 230.0 հազ. դրամ:

7) Շվեյցարիայի զարգացման և համագործակցության գործակալության ֆինանսավորմամբ, 2010թ. հաստատվել և 2015թ. <<Քարդ>>-ի միջոցով շարունակվել է իրականացվել <<Շուկաներ Մեղրիի համար>> ծրագիրը, որի շրջանակներում այգեգործության զարգացման և շուկաների հասանելի դարձնելու նպատակով ԱԳԶԿ հիմնադրամը 2015թ. ընթացքում ծախսել է մոտավորապես 100.0 մլն. ՀՀ դրամ:

Աղյուսակ 5. Գյուղատնտեսության ոլորտի արդյունքային ցուցանիշները.

Ամփոփ նկարագիր	Արդյունքային ցուցանիշ	Թիրախ	2015թ. փաստացի արդյունքը
Արդյունք 1. Մարզի հողային և մարդկային ռեսուրսների արդյունավետ օգտագործում:	1.1 Օգտագործվող վարելահողերի, խոտհարքների և արոտավայրերի մակերեսը	226800հա	188579 հա
	1.2 Չօգտագործվող վարելահողերի տարածքը	7100 հա	7100
	1.3 Ոռոգելի մշակաբույսերի ցանքատարածությունների մակերեսը	6308 հա	6308 հա
	1.4 Գյուղատնտեսության ոլորտում զբաղված աշխատուժի տեսակարար կշիռը	33 %	33 %
Արդյունք 2.	2.1 Ոռոգվող գյուղատնտեսական	3308 հա	3308 հա

**ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳԻ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ 1-ԻՆ ԿԻՍԱՄՅԱԿԻ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ
ՀՀ ՍՅՈՒՆԻՔԻ ՄԶԾ 2015 ԹՎԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՊԼԱՆԻ**

Ոռոգման բարելավում	համակարգի	նշանակության հողերի մակերեսը		
		2.2 ՋՕԸ-երին ոռոգման աշխատանքների կազմակերպման համար ՀՀ պետությունից հատկացումների չափը	81,7 մլն դրամ	81,7 մլն դրամ
Արդյունք 3. Գյուղատնտեսական կենդանիների մթերատվության ավելացում, որակի բարելավում և հիվանդությունների կանխում		3.1 Կաթի արտադրության ծավալները	38.7 հազ .տ	38.7 հազ .տ
		3.2 Մսի արտադրության ծավալները	13,0 հազ .տ	13,0 հազ .տ
		3.3 Կաթի իրացման ծավալները	25,0 հազ. տ	25,0 հազ. տ
		3.4 Մսի իրացման ծավալները	3,5 տ	3,5 տ
		3.5 Բրդի իրացման ծավալները	66 տ	66 տ
		3.6 Ձվի իրացման ծավալները,	11.2 մլն.հատ	11.2 մլն.հատ
		3.7 Արհեստականորեն սերմնավորված խոշոր և մանր եղջերավոր անասունների գլխաքանակը	500 գլուխ	500 գլուխ
		3.8 Համաճարակների դեմ պատվաստված անասնազխաքանակը	479006 գլուխ	479006 գլուխ
Արդյունք 4. Գյուղատնտեսության արտադրական ենթակառուցվածքների բարելավում		4.1 Մեծածախ առևտրում ընդգրկված ֆերմերների քանակը	300 ֆերմեր 50տ-236խոր.մ	300 ֆերմեր 50տ -236խոր.մ
		4.2 Սառնարանների տարողունա- կությունը, 50տ. և 236խոր.մ	450 տոննա	450 տոննա
		/ընդամենը՝ 3 սառնարան/ 4.3 Գործարկված կաթի ընդունման և նախնական վերամշակման կետերի տարողունակությունը, 328տոննա, /ընդամենը՝ 28 կաթի կետ/ 4.4 Փոքր սպանդանոցների տարողունակությունը, 150խոր.մ /ընդամենը՝ 1 արտոնագրված սպանդանոց/ 4.5 Ոռոգվող հողերի մակերեսը	28 կաթի կետ	28կաթի կետ
		4.6 Հիմնանորոգված անասնաբուժական լաբորատորիաների թիվը	150 խոր.մ	150 խոր.մ
			8185 հա	6623 հա
			2	2

5.3 Խնդիրները

Տարեկան աշխատանքային պլանով նախատեսված միջոցառումների իրականացման ընթացքում առաջացած ամենամեծ խոչընդոտը 2014թ. ավելի երկարատև տեղումների քանակություններն էին, որից զգալիորեն տուժեցին գյուղատնտեսական մշակաբույսերը:

Ոլորտում առաջնահերթ խնդիրներն են.

- 1) գյուղատնտեսական տեխնիկայով ապահովվածության ցածր մակարդակը
- 2) մթերքների պահպանման առանձնահատկություններից ելնելով ժամանակակից տեխնոլոգիաներով զինված նախնական և հիմնական վերամշակման արտադրամասերի ստեղծումը
- 3) հացահատիկային մշակաբույսերի որակյալ և կոնդիկցիոն սերմերով ապահովվածությունը
- 4) մարզում սպանդանոցի և համակցված կերերի արտադրամասերի հիմնումը
- 5) մարզի 12 համայնքներում հակակարկտային համակարգերի տեղադրումը
- 6) գյուղատնտեսական արտադրանքի իրացման ծավալների և ապրանքայնության մակարդակի բարձրացումը
- 7) մարզում փոքր և միջին բիզնեսի աջակցության գործուն և արդյունավետ մեխանիզմների կիրառումը
- 8) պետական աջակցությամբ գյուղատնտեսական մթերքների իրացման գործընթացի ճիշտ կազմակերպումը, որպես գյուղատնտեսության զարգացման կարևորագույն բաղադրիչ
- 9) արոտներ տանող հանդամիջյան ճանապարհների բարեկարգումը, արոտների մակերեսային և հիմնական բարելավման աշխատանքների իրականացումը, ջրարբիացումը, էլեկտրաֆիկացումը
- 10) անասնաբուժության ոլորտում անասունների արյունապարազիտային հիվանդությունների կանխարգելման ու բուժման միջոցառումների իրականացումը
- 11) օրգանական գյուղատնտեսության զարգացումը, նոր սորտերի և առաջավոր տեխնոլոգիաների ներդրումը:

5.4 Քաղած դասերը և հետագա քայլերը

2014թ. հետևողականորեն շարունակվել են վերոնշյալ խնդիրների լուծմանն ուղղված միջոցառումների իրականացումը, ֆերմերային և գյուղացիական տնտեսությունների կերարտադրության, արհեստական սերմնավորման, կաթնարտադրության խթանման, հացահատիկային կուլտուրաների սերմարտադրության, սորտաթարմացման բնագավառներին, անասնապահության և դաշտավարության զարգացմանն աջակցելու գործընթացները:

Ոլորտում համապատասխան ներդրումների ապահովման դեպքում ակնկալվում են հետևյալ արդյունքները.

- 1) մարզի հողային ռեսուրսների նպատակային օգտագործման ապահովում
- 2) բուսաբուծական մթերքների՝ հատկապես տարբեր պտղատեսակների, կարտոֆիլի, հացահատիկի արտադրության ծավալների ավելացում, արդյունավետության բարձրացում, մթերքների ապրանքայնության մակարդակի բարձրացում
- 3) անասնապահական մթերքների՝ հատկապես մսի, կաթի, արտադրության ծավալների ավելացում, արտադրության արդյունավետության բարձրացում, անասնապահական մթերքների ապրանքայնության բարձրացում

- 4) մասնագիտացված տնկարանային և սերմնաբուծական տնտեսությունների ձևավորում, որոնք հիմնականում կբավարարեն գյուղացիական տնտեսությունների պահանջարկը բարձրորակ տնկանյութի և սերմացուների նկատմամբ
- 5) բույսերի պաշտպանության պայքարի կենտրոնացված միջոցառումների իրականացում
- 6) մարզում տոհմային տնտեսությունների ձևավորում, արհեստական սերմնավորման աշխատանքների ընդլայնման միջոցով կենդանիների տոհմային հատկանիշների պահպանում և կատարելագործում, տոհմաբուծական ծառայությունների ձևավորում
- 7) կերային բազայի ընդլայնում, բազմամյա արժեքավոր կերային մշակաբույսերի ծավալների ավելացում, խոտհարքների և արոտների արդյունավետ օգտագործում
- 8) մարզի գյուղատնտեսության մասնագիտացմանը համապատասխան փոքր վերամշակող արտադրական կարողությունների (պտղի, կաթի, մսի, բրդի) ձևավորում
- 9) գյուղատնտեսական տեխնիկայով մարզի ապահովվածության մակարդակի բարձրացում, տեխնիկայի համատեղ օգտագործման (կոոպերացման սկզբունքով) կառույցների ձևավորում
- 10) տեղեկատվական և խորհրդատվական համակարգի կատարելագործում և մատչելիության մակարդակի բարձրացում
- 11) խոշոր ապրանքային ֆերմերային տնտեսությունների և կոոպերատիվների ձևավորում
- 12) մարզում ապահովագրական համակարգի ձևավորման համար նախադրյալների ստեղծում
- 13) ոռոգման համակարգի բարելավում, մասնավորապես՝ նոր ջրագծերի, պոմպակայանների, ջրանցքերի կառուցմամբ և գոյություն ունեցողների վերանորոգմամբ
- 14) մարզի 4 տարածաշրջաններում գյուղատնտեսական մթերքների ընդունման մեծածախ շուկաների հիմնում, դրանք կահավորելով պահպանման համար անհրաժեշտ սարքավորումներով մարզում առկա գյուղատնտեսության գիտակ մասնագետների ներուժի նպատակային օգտագործում:

6. ԲՆԱՊԱՀՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

6.1 Քաղաքականության վերլուծություն

Մարզի բնապահպանական իրավիճակը բարելավելու, շրջակա միջավայրի և բնական ռեսուրսների պահպանության և կառավարման խնդիրները լուծելու նպատակով նախատեսվել է աշխատանքներ տանել հետևյալ ոլորտներում՝

- 1) Անտառային ռեսուրսների արդյունավետ կառավարում
- 2) Կենցաղային աղբի հեռացման և արդյունաբերական վտանգավոր թափոնների կառավարման խնդիրների կառավարում
- 3) Զրային ռեսուրսների արդյունավետ կառավարում
- 4) Հողերի դեգրադացիայի կանխումը և անապատացմանը նպաստող անտրոպոգեն գործոնների նվազեցումը
- 5) Մարգագետինների և արոտավայրերի բարելավում և արդյունավետ օգտագործում:

2013 թվականին «Շիկահող» պետական արգելոց» պետական ոչ առևտրային կազմակերպությունը և «Արևիկ» ազգային պարկ» պետական ոչ առևտրային կազմակերպությունը միաձուլման ձևով վերակազմակերպվել է և ստեղծվել է «Զանգեզուր» կենսոլորտային համալիր» պետական ոչ առևտրային կազմակերպությունը՝ դրանում ներառելով «Արևիկ» ազգային պարկը, «Շիկահող» պետական արգելոցը, «Սոսու պուրակ», «Զանգեզուր», «Խուստուփ», «Բողաքար» և «Սև լիճ» պետական արգելավայրերը:

Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Մեղրու լեռնաշղթայի հարավ-արևմտյան ճյուղավորության Խուստուփ լեռնազանգվածի անտառային գոտու վերին հատվածի, մարգագետնատափաստանային և մարգագետնային բնական էկոհամակարգերի լանդշաֆտային ու կենսաբանական բազմազանության բնականոն զարգացումը, պահպանությունը, պաշտպանությունը, վերականգնումը, վերարտադրությունը, ինչպես նաև բնական և ռեկրեացիոն ռեսուրսների կայուն օգտագործումն ապահովելու նպատակով Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Գեղանուշ, Լեռնաձոր, Ճակատեն և Ծավ համայնքների վարչական սահմաններում գտնվող պետական սեփականություն հանդիսացող 6917.60 հեկտար և համայնքային սեփականություն հանդիսացող 29.14 հեկտար տարածքում ստեղծվել է «Խուստուփ» պետական արգելավայրը և հաստատվել է դրա տարածքի չափը՝ 6946.74 հեկտար: Համապատասխան՝ պետական սեփականություն հանդիսացող 6917.60 հեկտար հողերը, այդ թվում՝ 3925.33 հեկտար անտառային նշանակության, որից՝ 3604.86 հեկտար անտառ, 38.86 հեկտար թփուտ, 89.42 հեկտար արոտ, 192.19 հեկտար այլ հողեր, 2963.16 հեկտար գյուղատնտեսական նշանակության, որից՝ 1730.73 հեկտար արոտ, 1232.43 հեկտար այլ հողեր, 0.4 հա գյուղատնտեսական արտադրական հողեր և 28.71 հեկտար

ջրային նշանակության հողեր, որից՝ 28.71 հեկտար գետեր, ինչպես նաև 29.14 հեկտար համայնքային սեփականության հողեր, այդ թվում՝ 29.14 հեկտար գյուղատնտեսական նշանակության, որից՝ 29.14 հեկտար արոտ փոխադրվել է հատուկ պահպանվող տարածքների հողերի կատեգորիա և հատկացվել է Հայաստանի Հանրապետության բնապահպանության նախարարության «Զանգեզուր» կենսոլորտային համալիր» պետական ոչ առևտրային կազմակերպությանը՝ անժամկետ և անհատույց օգտագործման իրավունքով:

2015 թվականի ընթացքում որոշակի աշխատանքներ են տարվել մարզում գործող աղբավայրերի բարեկարգման և նորերի ստեղծման ուղղությամբ: Աղբահանությունը պատշաճ կազմակերպելու համար մարզի քաղաքային համայնքների տարածքում կահավորված են համապատասխան աղբատեղեր և տարբեր չափերի մոտ 350-360 մետոյա աղբարկղեր: Բազմահարկ շենքերում գործում են մոտ 60-70 աղբատար խողովակներ: Գործում են միջհամայնքային աղբահեռացման 6 կազմակերպություններ, որոնք գործունեություն են ծավալում համաձայն կնքված պայմանագրերի:

<<Շրջակա միջավայրի ազդեցության փորձաքննության մասին>> ՀՀ օրենքի համաձայն ՀՀ բնապահպանության նախարարության աշխատակազմի բնապահպանական պետական տեսչության Սյունիքի մարզի տարածքային բաժնի, մարզպետարանի աշխատակազմի համապատասխան մասնագետների և ՀՀ Սյունիքի մարզի Լիճք համայնքի ղեկավարի, բնակիչների և հասարակական կազմակերպությունների ներկայացուցիչների մասնակցությամբ 2015թ. հունիսի 9-ին Լիճքի գյուղապետարանում տեղի ունեցավ Լիճքի գյուղապետարանի և <<Թաթսթոուն>> ՍՊԸ-ի հետ համատեղ կազմակերպված Լիճքի հանքավայրի տեղամասում 220կՎ օդային գծերի տեղափոխման նախնական գնահատման հայտի վերաբերյալ բնապահպանական հասարական լսումներ:

Ուսումնասիրվել են համապատասխան փաստաթղթերը, օրենքով սահմանված ժամկետներում կազմակերպվել և ապահովվել է հասարակայնության իրազեկումը և լսումները: Քննարկման և հասարակայնության կարծիքները ներկայացվել է ՀՀ բնապահպանության նախարարություն, <Բնապահպանական փորձաքննություն> ՊՈԱԿ կազմակերպությանը:

<<Համայնքների բնապահպանական ծրագրերի մշակման /նախագծման/ կարգը հաստատելու մասին>> Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2014 թվականի փետրվարի 27-ի թիվ 197-Ն որոշման դրույթների համաձայն՝ 2015 թվականի մարտի 10-ին Կապանի քաղաքապետարանում մարզպետարանի ներկայացուցիչների, բնապահպանական պետական տեսչության Սյունիքի մարզի տարածքային բաժնի, հասարակական և շահագրգիռ կազմակերպությունների և քաղաքացիների մասնակցությամբ քննարկվել է Կապան քաղաքային համայնքի <<Շրջակա միջավայրի և

բնակչության առողջության պահպանման>> բնապահպանական ծրագիրը, որը հավանության է արժանեցել և հաստատվել է համայնքի ավագանու կողմից:

Հայաստանի հետ Գերմանական ֆինանսական համագործակցության շրջանակներում Գերմանական KFW բանկի, ՀՀ բնապահպանության նախարարության հետ կնքված համաձայնագրի համաձայն շարունակվում է Շիկահողի կենսոլորտային արգելոցի և շրջակա համայնքերի սոցիալ-տնտեսական զարգացման ծրագրի պիլոտային փուլը:

6.2 Իրականացման առաջընթացը

Աղյուսակ 6. Բնապահպանության ոլորտի արդյունքային ցուցանիշները

Հ/Հ	Միջոցառման անվանումը	Արդյունքային ցուցանիշներ	Թիրախ	2015թ. 1-ին կիսամյակի փաստացի
1	Մարզային կառույցների, տեղական ինքնակառավարման մարմինների, հասարակական կազմակերպությունների, ԲՊՏ Սյունիքի տարածքային բաժնի համագործակցության համար ինստիտուցիոնալ հիմքերի ստեղծում	Մեղրիի տարածաշրջանում ստեղծված «Արևիկ» ազգային պարկի կարողությունների ամրապնդում Համայնքները մասնակցություն տարածքների պլանավորման, կառավարման աշխատանքներին	8 համայնք	8 համայնք
2	ԱՊ տարածքում իրականացվող շինարարության և ծրագրերի վերաբերյալ հանրային կարծիքի ուսումնասիրություն, ՀԿ-երի միջոցով հանրային լուծումների կազմակերպում	Համայնքային 7 կազմակերպությունների մասնակցություն ԱՊ տարածքում իրականացվող աշխատանքներին Հ/Կ –ների ակտիվ գործունեություն Մարզի 7 համայնքներում ՀԿ-ների կողմից հանրային լուծումների կազմակերպում	12 կազմ. 7 ՀԿ 11 հանրային լուծումներ	12 կազմ. 7 ՀԿ 11 հանրային լուծումներ

**ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳԻ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ 1-ԻՆ ԿԻՍԱՄՅԱԿԻ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ
ՀՀ ՍՅՈՒՆԻՔԻ ՄԶԾ 2015 ԹՎԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՊԼԱՆԻ**

3	Անտառների կառավարման բարելավում	Ստեղծման փուլում է գտնվում Կապանի տարածաշրջանում մեկ տնկարանային տնտեսություն Մարզի անտառտնտեսություններում նոր անտառների տնկում, անտառլրացման, անտառվերականգնման և նախորդ տարիներին հիմնված անտառի լրացման աշխատանքների կատարում Անտառամիջյան ճանապարհների բարեկարգում	149520 տնկի 17հա տնկում 27հա լրացում 12կմ կառուցում 9,5կմ բարեկարգում	52000 տնկի 17հա տնկում 24հա լրացում 12կմ կառուցվել է 9,5կմ բարեկարգվել է
4	Ագարակի, Ողջի և Նորաշենիկ գետերի վերահսկողության կազմակերպում	Նշված գետերի ջրի լաբորատոր ստուգում: Այդ նպատակով կեղտաջրերի հեռացման ցանցի բարելավում	30 նմուշ	30 նմուշ
5	Արտադրական և կենցաղային թափոնների տեղադրման համակարգի կատարելագործում	Խոշոր բնակավայրերի աղբավայրերի կառավարման պլանների կազմում	6	6

6.3 Խնդիրները

Հայաստանի Հանրապետության շրջակա միջավայրի և բնական ռեսուրսների պահպանության և կառավարման խնդիրները մեծ չափով առկա են նաև Սյունիքի մարզում: Դրանք են՝ անտառային ռեսուրսների արդյունավետ կառավարումը, կենցաղային աղբի հեռացման և արդյունաբերական վտանգավոր թափոնների կառավարման խնդիրները, ջրային ռեսուրսների արդյունավետ կառավարումը, օգտագործումը, հողերի դեգրադացիայի կանխումը, անապատացմանը նպաստող անտրոպոգեն գործոնների նվազեցումը, մարգագետինների բարելավումը և արդյունավետ օգտագործումը:

6.4 Քաղաժ դասերը և հետագա քայլերը

Անտառներով համեմատաբար հարուստ Սյունիքը գտնվում է որոշակի հակասական վիճակում՝ մի կողմից առկա են հարուստ և գեղատեսիլ անտառներ, իսկ մյուս կողմից՝ հանքային պաշարներով՝ մետաղներով, քարերով հարուստ ընդերքը հանքարդյունահանվում է, որը սոցիալ-տնտեսական դրական հետևանքների հետ մեկտեղ մարզում առաջացրել է բնապահպանական բազում խնդիրներ:

Գործող հանքարդյունաբերությանը զուգահեռ իրականացվում է նաև հանքային պաշարների հետազոտություն և գնահատում, որը կարող է մարզի տարածքում փոխել հանքարդյունաբերության աշխարհագրությունը: Հանքարդյունաբերության տեղաշարժը, կլոմի բազմաթիվ ռազմավարական հարցեր, բայց էկոլոգիայի տեսանկյունից լուրջ մտահոգությունների պատճառ է, քանի որ՝ որքան շատանան հանքավայրերը, այնքան կմեծանա շրջակա միջավայրի աղտոտվածությունը, կվտանգվի անտառների ճակատագիրը:

Կարևոր է համայնքների, հասարակության լայն շերտերի մասնակցությունը բնապահպանության հարցերում: Այստեղ համայնքների, հասարակության և պետության փոխհամաձայնեցված, ներդաշնակ գործունեությունը կարող է ապահովվել միայն տեղական ինքնակառավարման մարմինների, հասարակության լայն խավերի, հասարակական կազմակերպությունների ակտիվ ներգրավման միջոցով: Օրենսդրական բավարար բազա կա /ՀՀ Սահմանադրություն, ՀՀ միջազգային պայմանագրեր, «Տեղեկատվության ազատության մասին» ՀՀ օրենք, ՀՀ օրենսգրքեր և այլն/, հասարակությանը նույնպես այս գործընթացներում ներգրավելու համար և այդ ներգրավվածությունը որոշակի չափով առկա է, սակայն այն բավարար համարել չի կարելի, քանզի ակնկալվում է ավելի մեծ մասնակցություն այս խնդիրներին: Ինչ-որ տեղ հասարակության անբավարար մասնակցությունն այստեղ հենց մարդկանց մի ստվար հատվածի կրավորական դիրքորոշման արդյունք է:

7.1 Քաղաքաշինություն

7.1.1 Քաղաքականության վերլուծություն

2015 թվականին քաղաքաշինության բնագավառի հիմնախնդիրները կապված էին մարզի ուսումնական հաստատությունների, մշակութային, առողջապահական օբյեկտների և ջրամատակարարման համակարգերի կառուցման ու հիմնանորոգման, բնակավայրերի գազիֆիկացման, մարզի համայնքների կողմից իրականացվող քաղաքաշինական գործունեության վերահսկողության, զոհված /մահացած/ և հաշմանդամ դարձած զինծառայողների /ազատամարտիկների/ ընտանիքների բնակարանային պայմանների բարելավման հետ:

7.1.2 Իրականացման առաջընթացը

Բնակարանաշինություն և քաղաքաշինական այլ խնդիրներ:

Մարդկային աղքատության հետ առնչվող հիմնախնդիրների վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ Սյունիքի մարզի մարդկային աղքատության հաղթահարման գերակայություններն առնչվում են նաև բնակչության բնակարանային ապահովման հետ:

Շարունակվել են զոհված /մահացած/ և հաշմանդամ դարձած զինծառայողների /ազատամարտիկների/ ընտանիքների բնակարանային պայմանների բարելավման ուղղությամբ տարվող աշխատանքները: 2015թ. հունվարին ՀՀ պաշտպանության նախարարություն են ներկայացվել մարզի համայնքներում հաշվառման մեջ գտնվող անօթևան ընտանիքների անձնական գործերը՝ սահմանված կարգով ընթացք տալու համար: 2015 թվականին Քաջարան և Սիսիան համայնքների կողմից հաշվառման են վեցվել կարիքավոր երկու ընտանիք: Հաշվառման կանգնած 8 ընտանիքների տրվել է պետական ֆինանսական աջակցություն՝ բնակարանային խնդիրների լուծման նպատակով:

2015 թ. ՀՀ պետական բյուջեի միջոցների հաշվին մարզում իրականացվել են 4 725.1 մլն դրամի շինարարական աշխատանքներ, այդ թվում՝ «Քաջարանի արհեստագործական պետական ուսումնարան» ՊՈԱԿ-ի վերանորոգման գծով՝ 343.7 մլն դրամ, «Կապանի ԲԿ» ՓԲԸ մասնաշենքերի վերանորոգման գծով՝ 797.4 մլն. դրամի, «Մեղրու տարածաշրջանային բժշկական կենտրոն» ՓԲԸ նոր մասնաշենքի կառուցման գծով՝ 1 112.8 մլն դրամի, Ագարակ քաղաքում բնակելի շենքի կառուցման գծով 15.3 մլն դրամի :

Աղյուսակ 7. Մարզում 2015 թվականի պետական բյուջեի միջոցների հաշվին իրականացված շինարարական աշխատանքների վերաբերյալ

Հ/Հ	Օբյեկտի անվանումը	Տարեկան նախատեսված /մլն դրամ/	2015 թվականին փաստացի կատարված /մլն դրամ/
1	Ք. Մեղրիի թիվ 1 դպրոցի հիմնանորոգում	80.0	77.2
2	Ք. Ագարակի դպրոցի նոր ուսումնական մասնաշենքի կառուցում	80.0	75.7
3	<<Քաջարանի արհեստագործական պետական ուսումնարան>> ՊՈԱԿ-ի վերանորոգում	357.0	343.7
4	Կապանի ԲԿ» ՓԲԸ մասնաշենքերի վերանորոգում	717.2	797.4
5	Մեղրու տարածաշրջանային բժշկական կենտրոն» ՓԲԸ նոր մասնաշենքի կառուցում	1016.44	1112.8
6	Ագարակ քաղաքում բնակելի շենքի կառուցում	23.84	15.3
	ԸՆԴԱՄԵՆԸ	2274.48	2422.1

7.1.3 Խնդիրները

Մարզի տարածքում կատարվող քաղաքաշինական աշխատանքների կատարման համար առաջանում են որոշակի դժվարություններ և խնդիրներ, մասնավորապես շինարարական աշխատանքները ժամանակին և որակով սկսելու ու կատարելու համար խոչնդոտ է հանդիսանում ֆինանսական միջոցների սղությունը:

7.1.4 Քաղած դասերը և հետագա քայլերը

Անհրաժեշտ է բարելավել բնակավայրերի քաղաքաշինական ծրագրային փաստաթղթերի մշակման, հանրակրթական դպրոցների շինարարության և հիմնանորոգման, առողջապահական, մշակութային, մարզական օբյեկտների, բնակֆոնդի և վարչական շենքերի հիմնանորոգման, բնակարանաշինության, բարեկարգման, բազմաբնակարան շենքերի կառավարման գործընթացները:

8.1 Ճանապարհաշինություն

8.1.1 Քաղաքականության վերլուծություն

Ճանապարհաշինության ոլորտում իրականացվող քաղաքականությունն ուղղված է առկա ճանապարհային ցանցի հիմնանորոգմանը, վերականգմանն ու պահպանմանը:

2015 թ. ՄԶԾ աշխատանքային պլանով նախատեսվել էր

ա/ միջպետական, հանրապետական, համայնքային նշանակության ճանապարհների նորոգում

բ/ միջպետական և հանրապետական նշանակության ճանապարհների ձմեռային, ընթացիկ պահպանության և շահագործման աշխատանքներ

գ/ մարզային նշանակության ճանապարհների ձմեռային, ընթացիկ պահպանության և շահագործման աշխատանքներ

2015 թվականին վերոհիշյալ աշխատանքներն իրականացնելու համար հիմնանորոգման ժամանակ կատարվել են փոսային նորոգումներ, վերանորոգման, և սպասարկման ժամանակ՝ նաև կոպճապատման և հողային հարթեցման աշխատանքներ:

8.1.2 Իրականացման առաջընթաց

2015 թվականի ՀՀ պետբյուջեի միջոցներով՝ տարբեր նշանակության ընդհանուր օգտագործման ավտոմոբիլային ճանապարհների հիմնանորոգման, պահպանման և շահագործման, ձմեռային պահպանության համար մոտ 2.13 մլրդ դրամ ընդհանուր գումարի աշխատանքներ:

Համաշխարհային բանկով 2015 թվականի ընթացքում մարզի ճանապարհաշինարարական և այլ կազմակերպությունների կողմից իրականացվել է Մ2-Շաքի-Սիսիան--Տոլորս-Բնունիս--Տորունիք-Դաստակերտ կմ 0+000-կմ 17+500 շուրջ 2762.0 մլն. դրամի հիմնանորոգման աշխատանքներ:

Ընդհանուր առմամբ տարբեր ֆինանսավորման աղբյուրներով 2015 թվականի ընթացքում մարզի ճանապարհաշինարարական և այլ կազմակերպությունների կողմից իրականացվել է շուրջ 4.89մլրդ դրամի աշխատանքներ:

Հասարակական տրանսպորտի աշխատանքներն անվտանգ կազմակերպելու և բարելավելու նպատակով ներմարզային 3 երթուղիներում ուղևորափոխադրումներն իրականացնող կազմակերպությունների ընտրության համար կազմակերպվել և սահմանված կարգով անց են կացվել նոր մրցույթներ:

8.1.3 Խնդիրներ

Մարզի տարածքում կատարվող ճանապարհաշինարարական աշխատանքների կատարման ժամանակ առաջանում են որոշակի դժվարություններ և խնդիրներ՝ մասնավորապես կապված եղանակային անբարենպաստ պայմանների հետ:

8.1.4 Քաղած դասերը և հետագա քայլերը

Անհրաժեշտ է ապահովել տարվա բոլոր եղանակներին տրանսպորտային միջոցների հուսալի և անխափան երթևեկությունը, մարզային նշանակության ճանապարհների երկարակեցությունը, շահագործումը և պահպանումը, համայնքների և մարզկենտրոնի միջև մշտական տրանսպորտային կապը:

Աղյուսակ 8. Մարզում 2015 թվականի իրականացված շինարարական աշխատանքների վերաբերյալ

N/N	Ծրագրի անվանումը	Նախատեսված գումարը	Ֆինանսավորման աղբյուրը	2015թ. փաստացի կատարված /մլն դրամ/
1	2	3		7
	Պատվիրատու՝ ՀՀ Սյունիքի մարզպետարան			
1	Սյունիքի մարզի մարզային նշանակության ճանապարհների ձմեռային պահպանություն, ընթացիկ պահպանում և շահագործում, այդ թվում	110500.0	պետ բյուջե	110500.0
2	Գորիս քաղաքի Ավանգարդ թաղամասի ասֆալտապատում	50000.0	պետ բյուջե	47416.720
3	Սիսիան համայնքի Գայի 4, 10, բազմաբնակարան շենքերի բակերի բարեկարգում և ասֆալտապատում	16200.0	պետ բյուջե	14187.6
4	Գորիս համայնքի Վանքի տափ թաղամասի բակերի բարեկարգում և ասֆալտապատում	41000.0	պետ բյուջե	40501.8
5	Գորիս համայնքի Վ. Մամիկոնյան թաղամասի բարեկարգում և ասֆալտապատում	59200.0	պետ բյուջե	56917.4
6	Գորիսի քաղաքային համայնքում Վ. Մամիկոնյան թաղամասի վերանորոգվող ճանապարհահատվածի երթևեկելի մասը վերջնական բարեկարգ տեսքի բերելու և հետագայում սելավաջրերի հոսքերից բարեկարգված հատվածները պաշտպանելու աշխատանքներ	20000.0	պետ բյուջե	18777.0
	Ընդամենը մարզում մարզպետարանի պատվիրատվությամբ	296900.0	պետ բյուջե	288301.1
	Պատվիրատու՝ ՀՀ տրանսպորտի և կապի նախարարություն			
1	Միջպետական, հանրապետական նշանակության ճանապարհների ձմեռային պահպանություն, ընթացիկ պահպանում և շահագործում, այդ թվում	756801.0	պետ բյուջե	756801.0

**ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳԻ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ 1-ԻՆ ԿԻՍԱՄՅԱԿԻ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ
ՀՀ ՍՅՈՒՆԻՔԻ ՄԶԾ 2015 ԹՎԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՊԼԱՆԻ**

2	Ա/ճ Մ-2 Մ-2 Երևան-Երասխ-Գորիս-Կապան-Մեղրի-Իրանի Իսլամական հանրապետության սահման ա/ճ կմ276+000-կմ297+000 հատվածում հիմնանորոգում	488 000,0	պետ բյուջե	480999.0
3	Ա/ճ Մ-2 Մ-2 Երևան-Երասխ-Գորիս-Կապան-Մեղրի-Իրանի Իսլամական հանրապետության սահման կմ338+100-կմ342+400 առանձին հատվածների հիմնանորոգում	473 500.0	պետ բյուջե	472070
4	Արհեստական կառույցների պահպանություն և շահագործում՝ Արաքս գետի Մեղրիի կամուրջ	9565.0	պետ բյուջե	9565.0
5	Մ-2 Ճանապարհի նշագծում	48942.8	պետ բյուջե	48942.8
	Ընդամենը մարզում ՀՀ տրանսպորտի և կապի նախարարություն	1776808.0	պետ բյուջե	1768377.8
	Պատվիրատու՝ ՀՀ պաշտպանության նախարարություն			
6	Զորամասի բարեկարգում	89113,96	պետ բյուջե	75111,2
1	Մ2-Շաքի-Սիսիան-Տոլորս-Բնունիս-Տորունիք-Դաստակերտ Կմ0+000-կմ 17+500	500788,397	Համաշխարհային բանկ	276026.0
	Ընդամենը պետ բյուջե	2162822,8		21312790,1
	Ընդամենը	4924849,4		4893816,8

8.1.3 Խնդիրներ

Մարզի տարածքում կատարվող ճանապարհաշինարարական աշխատանքների կատարման ժամանակ առաջանում են որոշակի դժվարություններ և խնդիրներ՝ մասնավորապես կապված եղանակային անբարենպաստ պայմանների հետ:

8.1.4 Քաղաժ դասերը և հետագա քայլերը

Անհրաժեշտ է ապահովել տարվա բոլոր եղանակներին տրանսպորտային միջոցների հուսալի և անխափան երթևեկությունը, մարզային նշանակության ճանապարհների երկարակեցությունը, շահագործումը և պահպանումը, համայնքների և մարզկենտրոնի միջև մշտական տրանսպորտային կապը:

8.2 Ջրամատակարարում և ջրահեռացում

8.2.1 Քաղաքականության վերլուծություն

Ոլորտում անհրաժեշտ են զգալի ներդրումներ, ներառյալ ջրամատակարարման առկա համակարգերի պահպանման, վերականգնման և արդիականացման, համակարգի ընկերությունների կառավարման արդյունավետության բարձրացման նպատակով:

ՀՀ Սյունիքի մարզի 2014-2017թթ. սոցիալ-տնտեսական զարգացման ծրագրով ջրամատակարարման ոլորտում 2015թ. նախատեսվել է միջազգային դոնոր և այլ կազմակերպությունների միջոցներով իրականացնել 2314.0 մլն. դրամի ծրագրեր: Նշված ծրագրերից 2015թ. ՏԱՊ-ով Եվրոպական և Ասիական զարգացման բանկերի վարկային ծրագրերով նախատեսվել է իրականացնել 989.0 մլն. դրամի ծրագրեր, այդ թվում Կապան քաղաքում՝ 322.7,0 մլն. դրամի, Գորիս քաղաքում և Բոնակոթ գյուղում 237.5 մլն. դրամի, Աճանան և Սյունիք գյուղական համայնքներում՝ 428.8 մլն. դրամի:

8.2.2 Իրականացման առաջընթացը

ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարության ջրային տնտեսության պետական կոմիտեի պատվիրատվությամբ վերակառուցման և զարգացման եվրոպական բանկի կողմից տրամադրված վարկային ծրագրով շուրջ 1 409 398.8 մլն. դրամի շինմոնտաժային աշխատանքներ են կատարվել Մեղրի տարածաշրջանի համայնքների ոռոգման համակարգի ցանցի բարելավման նպատակով: Իսկ ասիական զարգացման բանկի կողմից տրամադրված վարկային ծրագրով 274.4 մլն. դրամի աշխատանքներ են կատարվել Գորիս քաղաքի և Բոնակոթ գյուղի ջրամատակարարման համակարգերի, 322.7 մլն դրամի՝ Կապան քաղաքի. 350.3 մլն դրամի Սյունիք ու Աճանան գյուղերի ջրամատակարարման համակարգերի բարելավման նպատակով:

Հ/Հ	Ծրագրի անվանումը	Տարեկան նախատեսված /հազ դրամ/	2015 թվականին փաստացի կատարված /հազ դրամ/
1	Կապան, Գորիս, քաղաքային և Սյունիք, Աճանան ու Բոնակոթ գյուղական համայնքներում խմելու ջրամատակարարման բաշխիչ ցանցերի բարելավում	977450.0	947344.1

8.2.3 Խնդիրները

Մարզի համայնքների խմելու ջրի մատակարարման և ջրահեռացման ցանցերի հիմնական մասը ունեն 30-40 տարվա հնություն, խարխված են և ենթակա են հիմնանորոգման: Պետությունից և այլ ներդրողների սուղ միջոցները բավարար չեն

հիմնախնդիրները կարգավորելու համար, մինչդեռ ՀՀ պետական բյուջեով հատկապես գյուղական համայնքների կողմից սպասարկվող ջրամատակարարման և ջրահեռացման ցանցերի նորոգման նպատակով ֆինանսական միջոցներ չեն նախատեսվում:

8.2.4 Քաղաժ դասերը և հետագա քայլերը

Գյուղական բնակավայրերի ջրամատակարարման և ջրահեռացման ցանցերը հանդիսանում են համայնքային սեփականություն և գտնվում են խիստ անբարվոք ու մաշված վիճակում, ինչը լուրջ խնդիրներ է առաջացնում բնակչությանը ստանդարտներին համապատասխան որակյալ ջրամատակարարման հարցում: Գլխամասային կառույցները չունեն սանիտարական պահպանման գոտիներ, բնակչությանը տրվող ջուրը հիմնականում չի վարակազերծվում:

Հետագա ծրագրերում պետք է հաշվի առնվեն մարզի զարգացման ծրագրով նախատեսված առաջնահերթությունները:

8.3 Գազամատակարարում

8.3.1 Քաղաքականության վերլուծություն

Գազի ֆիկացումը մարզի զարգացման կարևոր նախապայմաններից մեկն է: Երկարատև ձմեռները և այլ ընտրանքային էներգիայի աղբյուրների բացակայությունը ընդգծում են բնական գազի մատակարարման հրատապությունը համայնքների համար: Համայնքներում գերակայություն է համարվում գազամատակարարման ցանցերի կառուցումը:

8.3.2 Իրականացման առաջընթացը

ՀՀ Սյունիքի մարզի 2014-2017թթ. սոցիալ-տնտեսական զարգացման ծրագրով գազի ֆիկացման ոլորտում 2015թ. նախատեսվել էր հատկացնել ՀՀ 2015թ. պետական բյուջեից 1502 մլն դրամ, որից 230,0 մլն դրամը՝ Մեղրի քաղաքի, 200,0 մլն դրամը՝ Ագարակ քաղաքի, իսկ 1072,0 մլն դրամը՝ Նորաշենիկ, Շրվենանց, Առաջածոր, Անտառաշատ, Սևաքար, Արծվանիկ և Դավիթբեկ գյուղական համայնքների գազի ֆիկացման համար: Սակայն 2015 թվականի հաստատված բյուջեով մարզի բնակավայրերի գազի ֆիկացման համար ֆինանսական միջոցներ չեն նախատեսվել:

«Գյուղական տարածքների տնտեսական զարգացման ծրագրերի իրականացման գրասենյակ» ՊՀ-ի ֆինանսավորմամբ շարունակվել են Խնածախ, Վաղատուր,

Խոզնավար և Սպանդարյան գյուղական համայնքների գազամատակարարման ցանցերի կառուցման աշխատանքները, որտեղ 2015 թվականի ընթացքում կատարվել են 88.6 մլն. դրամի շինմոնտաժային աշխատանքներ: Ավարտվել է Սպանդարյան գյուղական համայնքի գազամատակարարման ցանցի կառուցումը: «Գազարոմ-Արմենիա» ՓԲԸ-ի կողմից բաժանորդների թիվը ավելացվել է 169-ով, որից 18-ը բազմաբնակարան շենքերի բնակարաններ են, իսկ 151-ը՝ անհատական տներ: Տարեսկզբի 24455-ի դիմաց բաժանորդների թիվը 01.01.2015թ. դրությամբ հասել է 24624-ի, կամ աճը կազմել է 0.7%:

Հ/Հ	Ծրագրի անվանումը	Տարեկան նախատեսված /հազ դրամ/	2015 թվականին փաստացի կատարված /հազ դրամ/
1	Խնածախ, Վաղատուր, Խոզնավար, Սպանդարյան համայնքների գազիֆիկացում	82 000.0	88 585.6

8.3.3 Խնդիրները

Չնայած բաժանորդների թիվը խորհրդային տարիների համեմատ զգալիորեն աճել է, մարզում գազիֆիկացումն իրականացվում է դանդաղ տեմպերով: Մարզի 135 բնակավայրերից գազիֆիկացված է ընդամենը 34 բնակավայր:

«Գազարոմ-Արմենիա» ՓԲԸ-ի ներդրումները բավարար չեն ապահովելու նույնիսկ հիմնական գազատարին համեմատաբար մոտ գտնվող համայնքների գազիֆիկացման համար:

8.3.4 Քաղաժ դասերը և հետագա քայլերը

Գազամատակարարման ոլորտում իրականացվելիք ներդրումային քաղաքականությունը պետք է ուղղված լինի գազամատակարարման հասանելիության աստիճանի բարձրացմանը: Անհրաժեշտ է գազիֆիկացման աշխատանքներ իրականացնել Մեղրի և Ագարակ քաղաքներում, ինչպես նաև գյուղական և հատկապես սահմանամերձ ու բարձր լեռնային բնակավայրերում, ինչի շնորհիվ կկանխվի բնակչության արտահոսքը և նպաստավոր սոցիալական պայմաններ կստեղծվեն գյուղերի հետագա զարգացման համար:

9. ՏԱՐԱԾՔԱՅԻՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄ, ՏԵՂԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄ ԵՎ

ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

9.1. Տարածքային կառավարում

9.1.1 Քաղաքականության վերլուծություն

Հայաստանի մարզերում ներդրված տարածքային կառավարման համակարգը աստիճանաբար կատարելագործվում է: 2013 թվականին ՀՀ Նախագահի 1997 թվականի մայիսի 6-ի «Հայաստանի Հանրապետության մարզերում պետական կառավարման մասին» ՆՀ-728 հրամանագրում կատարվեցին որոշակի փոփոխություններ և լրացումներ, որոնք էլ ավելի նպաստեցին այս համակարգի կատարելագործմանը: Մասնավորապես սահմանվեցին համայնքներում վարչական հսկողության գործընթացում մարզպետի գործունեությանը վերաբերող նոր դրույթներ, մարզի խորհրդին վերաբերող դրույթները շարադրվեցին նոր խմբագրությամբ:

ՀՀ կառավարության 2002 թվականի սեպտեմբերի 19-ի N1795 որոշմամբ հաստատված ՀՀ Սյունիքի մարզպետարանի կազմակերպական կառուցվածքը ՀՀ կառավարության հետագա որոշումներով դինամիկ կերպով ենթարկվեց փոփոխությունների: Նախավերջին անգամ այն փոփոխության է ենթարկվել ՀՀ կառավարության 2012 թվականի մարտի 29-ի 365-Ն որոշմամբ, երբ մարզպետարանի աշխատակազմում ստեղծվեց ներքին աուդիտի բաժին, իսկ վերջին անգամ՝ 2014 թվականի փետրվարի 6-ի N105-Ն որոշմամբ, երբ աշխատակազմում ստեղծվեց գորահավաքային նախապատրաստության բաժին:

Մարզպետարանի կառավարման նոր կազմակերպական կառուցվածքը հնարավորություն է տալիս հիմնականում լուծելու առկա հիմնախնդիրները և արդյունավետ կերպով իրականացնելու մարզպետի լիազորությունները: Ինչպես ենթադրվել էր՝ փոփոխությունների դինամիկան էլի շարունակվեց:

Էլեկտրոնային կառավարման բնագավառում Սյունիքի մարզպետարանում առաջընթացը շոշափելի է: Այսպես՝ Հայաստանի տարածքային կառավարման էլեկտրոնային համակարգի ներդրման արդյունքում Սյունիքի մարզպետարանն ինտերնետում ներկայացված է պաշտոնական կայքով (կայքի հասցեն 2015 թվականի հունիսից հետևյալն է՝ <http://syunik.mtaes.am>), որն անընդհատ կատարելագործվում է, Mulberry համակարգը 2009 թվականի դեկտեմբերից վերջնականապես ներդրվել է մարզպետարանում և մարզպետարանի փաստաթղթաշարժի գերակշիռ մասն իրականացվում է այս համակարգով, առկա է տվյալների բավարար բազա, որն անընդհատ ճշգրտվում է:

9.1.2 Իրականացման առաջընթացը

Սյունիքի մարզում 2015 թվականի ընթացքում շարունակվել են տարածքային կառավարման և տեղական ինքնակառավարման համակարգերի կատարելագործման, ինչպես նաև քաղաքացիական հասարակության հիմքերի ամրապնդմանն ուղղված միջոցառումները:

Տարածքային կառավարման բնագավառում իրագործվել է հետևյալը.

- 1) Մարզպետին օրենսդրությամբ վերապահված լիազորությունների շրջանակներում ֆինանսների, քաղաքաշինության, բնակարանային և կոմունալ տնտեսության, տրանսպորտի և ճանապարհաշինության, գյուղատնտեսության և հողօգտագործման, կրթության, առողջապահության, սոցիալական ապահովության, մշակույթի և սպորտի, բնության և շրջակա միջավայրի պահպանության բնագավառներում ՀՀ կառավարության տարածքային քաղաքականության իրականացում, ոստիկանության և ազգային անվտանգության, պաշտպանության, կապի, էներգետիկայի, հարկային, արտակարգ իրավիճակների և քաղաքացիական պաշտպանության ու այլ ոլորտներում հանրապետական գործադիր մարմինների տարածքային ծառայությունների գործունեության համակարգում:
- 2) Սյունիքի մարզպետարանի, հանրապետական գործադիր մարմինների տարածքային ստորաբաժանումների, ՏԻՄ-երի, ինչպես նաև ոչ պետական հատվածի փոխհարաբերությունների շարունակական կատարելագործմանն ուղղված միջոցառումների իրականացում:
- 3) Մարզպետարանի կողմից ՏԻՄ-երին տրամադրվող մեթոդաբանական օգնության, դրա տրամադրման մեխանիզմների հստակեցում և դրանց արդյունավետության բարձրացում:
- 4) Մարզային զարգացման գործընթացներում Սյունիքի մարզի խորհրդի դերը բարձրացնելուն ուղղված միջոցառումներ:
- 5) Մարզպետարանի աշխատակազմի կարողությունների որոշակի հզորացում: Ընթացել են մարզպետարանի քաղաքացիական ծառայության թափուր պաշտոնների համալրման, ինչպես նաև քաղաքացիական ծառայողների վերապատրաստման ու ատեստավորման շարունակական գործընթացները:
- 6) Մարզպետարանի ֆունկցիոնալ գործունեության ապահովման տեսանկյունից կարևոր, ներքին փաստաթղթաշրջանառության արդյունավետ կազմակերպում և այդ գործընթացում համակարգչային տեխնոլոգիաների պարտադիր կիրառում:
- 7) Մարզպետարանի պաշտոնական տեղեկատվության շրջանառության՝ առավելագույն չափով էլեկտրոնային տարբերակով իրականացում: Հայաստանի տարածքային կառավարման էլեկտրոնային համակարգի ներդրման արդյունքում Սյունիքի մարզն ինտեգրացվում է պաշտոնական կայքով (<http://syunik.mtaes.am>): Դա հնարավորություն է տալիս հրապարակային դարձնել տարածքային կառավարման բնագավառում մարզպետի և մարզպետարանի գործունեությունը: ՀՀ կառավարության 2009 թվականի հունվարի 15-ի N40-Ն որոշմամբ հաստատված ՀՀ կառավարության 2009 թվականի գերակա խնդիրների ծրագրի համաձայն, 2009 թվականի դեկտեմբերին Սյունիքի մարզպետարանում ներդրվեց Mulberry համակարգը, որը 2010, 2011, 2012, 2013, 2014 թվականների և 2015 թվականի արդյունքներով ապահովեց մարզպետարանի գործունեության զգալի արդյունավետություն: 2015 թվականի ընթացքում նույնպես փաստաթղթաշարժի գերակշիռ մասն իրականացվել է հենց այս համակարգի միջոցով: Զգալիորեն կրճատվել է ավելորդ փաստաթղթաշարժը, բարձրացել աշխատանքի արդյունավետությունը: Չնայած դրան, համակարգը դեռևս կատարելագործման կարիք ունի: Անհրաժեշտ է՝ փաստաթղթերի փոխանակման

ալգորիթմը դինամիկ կերպով կատարելագործել, ունենալ դասակարգված էլեկտրոնային պանակներ ստեղծելու, միատեսակ փաստաթղթերը դրանց մեջ պահելու, փաստաթղթերն արագ գտնելու և մի շարք այլ հնարավորություններ:

Մարզի մի շարք համայնքներում ներդրված են համայնքային կառավարման տեղեկատվական համակարգեր (ՀԿՏՀ), որոնց արդյունավետ շահագործումն ապահովելու նպատակով, հաշվետու ժամանակաշրջանում նույնպես շարունակվել է մարզպետարանի և համապատասխան աշխատակազմերի համագործակցությունը: 2016 թվականի հունվարի 1-ի դրությամբ այս համակարգի միջոցով գործում են մարզի քաղաքային բնակավայրեր ընդգրկող համայնքների և մի շարք գյուղական բնակավայրեր ընդգրկող համայնքների պաշտոնական կայքերը, շատ համայնքներ արդեն իրականացնում են էլեկտրոնային փաստաթղթաշարժ: Աշխատանքներ են տարվում ՀԿՏՀ ունեցող մյուս համայնքները նույնպես համացանցին միացնելու ուղղությամբ: Հաշվետու ժամանակաշրջանում քայլեր են ձեռնարկվել նաև մարզի ևս 10 համայնքներում ՀԿՏՀ ներդնելու ուղղությամբ:

9.1.3 Խնդիրները

Տարածքային կառավարման համակարգում ձևավորված մշակույթի առանձին տարրեր անհրաժեշտ է տարածել և արդեն տարածվում են նաև տեղական ինքնակառավարման համակարգում: Դա է վկայում վերը նշված ՀԿՏՀ ներդրումը համայնքներում: Առանց տեղական ինքնակառավարման համակարգի հետ սերտ համագործակցության հնարավոր չէ ապահովել երկու համակարգերի կառավարման արդյունավետությունը: Այս ենթատեքստում բարձր տեխնոլոգիաների արդի արագընթաց զարգացումների ֆոնի վրա անհրաժեշտ է կատարելագործել ՀԿՏՀ և Mulberry համակարգի փոխգործակցության մակարդակը:

9.1.4 Քաղած դասերը և հետագա քայլերը

Կարելի է հետևություն անել, որ այսօր տարածքային կառավարման համակարգում շեշտադրումը հիմնականում պետք է լինի բնագավառի օրենսդրության կատարելագործման, համակարգի էլեկտրոնային կառավարման, մարզպետարանի տեխնիկական հագեցվածության մակարդակների բարձրացման, կադրերի որակավորման, աշխատանքի վարձատրության չափի շարունակական բարձրացման վրա (կադրերին ներկայացվող որակական բարձր պահանջները ենթադրում են նաև բարձր աշխատավարձի առկայություն, որն իր հերթին հակադարձ կերպով նպաստելու է ծառայողների որակավորման բարձրացմանը):

9.2. Տեղական ինքնակառավարում

9.2.1 Քաղաքականության վերլուծություն

2015 թվականի ընթացքում նույնպես, մարզի 109 համայնքների կարողությունների

շարունակական բարձրացման կարևորագույն գործոն հանդիսացավ համայնքների բյուջեների սեփական եկամուտների հավաքագրման լիարժեք ապահովումը, որի իրականացման համար արդիական են մնում օրենսդրական փոփոխությունների կատարումը, հարկային վարչարարության մակարդակի և որակի բարձրացումը: Այս առումով անհրաժեշտ է բարձրացնել համայնքի ավագանու՝ որպես համայնքի ներկայացուցչական մարմնի դերը՝ համայնքի գույքի կառավարման, համայնքի ղեկավարի գործունեության վերահսկման մասով, հստակեցնել համայնքի ղեկավարին այս հարցում թերանալու համար պատասխանատվության ենթարկելու մեխանիզմները:

9.2.2 Իրականացման առաջընթացը

2015 թվականի ընթացքում մարզի համայնքներում շարունակվել է համայնքների կարողությունների շարունակական բարձրացման գործընթացը:

Համայնքների կարողությունների ուսումնասիրման նոր քայլ է ՀՀ տարածքային կառավարման նախարար, փոխվարչապետի 2013 թվականի մայիսի 2-ի «Հայաստանի Հանրապետության համայնքների տեղեկատվական բազայի արդիականացման նպատակով Հայաստանի Հանրապետության համայնքներից տվյալների հավաքագրման, ամփոփման և համայնքների տեղեկատվական բազա էլեկտրոնային ծրագիր մուտքագրման կարգը հաստատելու մասին» N54-Ա հրամանով հաստատված կարգի համաձայն մարզի բոլոր համայնքներից տվյալների հավաքագրման թերթիկների միջոցով տարեկան և եռամսյակային կտրվածքով ամբողջական տվյալների հավաքագրումը, մարզպետարանում ամփոփումը և ներկայացումը ՀՀ տարածքային կառավարման նախարարություն: Տվյալների նմանատիպ ուսումնասիրությունը թույլ կտա համապարփակ ձևով կատարել վերլուծություններ և կազմել համայնքների զարգացման իրատեսական ծրագրեր:

Լսվել և քննարկվել են նաև համայնքների ու հանրապետական գործադիր մարմինների տարածքային ծառայությունների ղեկավարների առաջարկություններն ու դիտողությունները մարզպետարանի, մարզային ենթակայության կազմակերպությունների գործունեության, համայնքներում իրականացվող ծրագրերի վերաբերյալ:

Հաշվետու ժամանակահատվածում ՀՀ տարածքային կառավարման և արտակարգ իրավիճակների նախարարի 2014 թվականի դեկտեմբերի 27-ի N282-Ա հրամանի հրամանի համաձայն, Սյունիքի մարզի 36 համայնքներում վարչական հսկողություն է իրականացվել տեղական ինքնակառավարման մարմինների գործունեության նկատմամբ: Ուսումնասիրությունների արդյունքում արձանագրված թերություններն ու բացթողումները շտկվել են, օրենքով սահմանված գործառույթների իրականացումը համապատասխանեցվել է ՀՀ օրենսդրության պահանջներին: Կատարված աշխատանքների վերևաբերյալ եռամսյակային հաղորդումներ են ներկայացվել ՀՀ տարածքային կառավարման և արտակարգ իրավիճակների նախարարություն:

Միաժամանակ իրավական հսկողություն է իրականացվել համայնքներից ստացված ավագանիների որոշումների նկատմամբ: Ապահովվել են ոչ իրավաչափ որոշումների նկատմամբ «Տեղական ինքնակառավարման մասին» ՀՀ օրենքի 77⁵ հոդվածով սահմանված ընթացակարգերը: Դրանց արդյունքում ՀՀ օրենսդրությանը հակասող

որոշումները վերանայվել և համապատասխանացվել են օրենքի պահանջներին, դատական կարգով դրանք գանգատարկելու անհրաժեշտություն չի եղել:

ՀՀ օրենսդրությամբ իրեն վերապահված իրավասությունների շրջանակներում մարզպետը 2015 թվականին ապահովել է ՀՀ ընտրական օրենսգրքով մարզպետին և համայնքների ղեկավարներին վերապահված լիազորությունների շրջանակներում մարզի 15 համայնքներում տեղական ինքնակառավարման մարմինների հերթական ընտրությունների, 1 համայնքում (Հարթաշեն) համայնքի ղեկավարի արտահերթ ընտրության, 8 համայնքներում 2015 թվականի մայիսի 17-ին անցկացված համայնքների խոշորացման վերաբերյալ տեղական հանրաքվեի և 2015 թվականի դեկտեմբերի 6-ին Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության փոփոխությունների հանրաքվեի հետ կապված գործառույթների իրականացումը՝ ընտրությունների և հանրաքվեների նախապատրաստման ու անցկացման աշխատանքների մասով: Կազմակերպական օժանդակություն է ցույց տվել համայնքների ղեկավարներին՝ ընտրությունների և հանրաքվեների նախապատրաստման ու անցկացման՝ օրենքով սահմանված ընթացակարգերի ամբողջական իրականացումն, ինչպես նաև դրանց հրապարակայնությունն ու թափանցիկությունն ապահովելու ուղղությամբ:

Մեթոդական օժանդակություն է ցուցաբերվել նորընտիր տեղական ինքնակառավարման մարմիններին՝ իրենց լիազորությունների ստանձնման ու գործունեության կազմակերպման հարցերում:

Մարզպետարանը, սահմանված կարգով, իր իրավասությունների շրջանակներում լուծում է տվել տեղական ինքնակառավարման մարմինների կողմից բարձրացված հարցերին, համապատասխան առաջարկություններ և միջնորդություններ ներկայացրել ՀՀ կառավարություն և ՀՀ նախարարություններ:

Համագործակցելով համայնքային ծառայության ոլորտի պետական լիազոր մարմնի հետ, համակարգված աշխատանքներ են տարվել համայնքապետարանների աշխատակազմերում համայնքային ծառայության մասին ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված ընթացակարգերի ամբողջական իրականացումն ապահովելու ուղղությամբ:

Մարզպետարանի՝ ըստ տարածաշրջանների, համայնքների ղեկավարների և աշխատակազմերի քարտուղարների հետ պարբերաբար անցկացվող աշխատանքային խորհրդակցությունների ընթացքում քննարկվել են համայնքային ծառայության պաշտոնների անվանացանկերում փոփոխություններ կատարելու անհրաժեշտության, թափուր պաշտոնների համալրման, մրցույթների և ատեստավորման գործընթացների կազմակերպման, համայնքային ծառայողների անձնական գործերի վարման և համայնքային ծառայության մասին ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված մյուս գործառույթների պատշաճ կատարման հարցերը:

Ապահովվել է համայնքային ծառայության թափուր պաշտոնները համալրելու նպատակով հայտարարված մրցույթների հրապարակայնությունը, աշխատանքներ են տարվել համայնքային ծառայողների, ինչպես նաև համայնքների ղեկավարների ու ավագանիների անդամների վերապատրաստման գործընթացը կազմակերպելու ուղղությամբ:

Մարզպետարանը հաշվետու ժամանակահատվածում աշխատանքներ է տարել տեղական ինքնակառավարման մարմինների գործունեության բարելավման ուղղությամբ: Համայնքների ղեկավարների և աշխատակազմերի աշխատակիցների մասնագիտական

գիտելիքների ու աշխատանքային ունակությունների կատարելագործման նպատակով պարբերաբար նրանց հետ, ըստ տարածաշրջանների, մարզպետարանի համապատասխան ստորաբաժանումների մասնագետների կողմից անց են կացվել խորհրդատվական բնույթի միջոցառումներ:

Մարզի համայնքներում հանրային իրազեկման գործընթացն արդյունավետ և օրենսդրության պահանջներին համապատասխան իրականացնելու նպատակով ձեռնարկվել են միջոցներ «Տեղեկատվության ազատության մասին» ՀՀ օրենքի պահանջների շրջանակներում տեղական ինքնակառավարման մարմինների գործունեության հրապարակայնության ապահովման, ինչպես նաև համայնքներում հանրային իրազեկման գործընթացի արդյունավետ կազմակերպման ուղղությամբ:

Մարզպետարանի կայքում հրապարակվել են համայնքների ավագանիների կողմից ընդունված և մարզպետարան առաքված որոշումները: Համայնքներում «Իրավական ակտերի մասին» ՀՀ օրենքի 63-րդ հոդվածի պահանջների համաձայն տեղեկատվական վահանակների միջոցով ապահովվել է տեղական ինքնակառավարման մարմինների նորմատիվ իրավական ակտերի հրապարակումը: Մշտական հսկողություն է իրականացվում տեղական ինքնակառավարման մարմինների կողմից հակակոռուպցիոն միջոցառումների իրականացման նպատմամբ և սահմանված պարբերականությամբ արդյունքները ներկայացվում ՀՀ տարածքային կառավարման նախարարություն:

Տեղական ինքնակառավարման համակարգում կարևոր և դեռևս ամբողջությամբ չլուծված խնդիրներից մեկը շարունակում է մնալ համայնքների տեխնիկական զինվածության մակարդակի բարձրացումը: 2010 թվականից սկսած օրակարգային կարևոր խնդիրներից էր մարզի բոլոր համայնքների՝ ժամանակակից համակարգչային սարքավորումներով ապահովման հարցը, որը շարունակական լուծում է ստացել: Աշխատանքներ են տարվել համայնքապետարանների աշխատակազմերի տեխնիկական վերազինման ուղղությամբ: Սեփական և արտաքին միջոցների ներգրավմամբ մարզի բոլոր համայնքներն արդեն ապահովված են համակարգչային տեխնիկայով և ունեն ինտերնետային կապ: Համայնքների հետ էլեկտրոնային հեռահաղորդակցման ապահովման ու տեղեկատվության փոխանակման օպերատիվության նպատակով մարզպետարանի օժանդակությամբ բոլոր 109 համայնքներն ունեն էլեկտրոնային հասցեներ: ՀՀ տարածքային կառավարման նախարարության նախաձեռնությամբ բոլոր համայնքապետարաններին հնարավորություն էր տրվել նաև @mta.gov.am տիրույթում ունենալ էլեկտրոնային փոստի հասցեներ: Ներկայումս բոլոր համայնքները նշված տիրույթում ունեն իրենց հասցեները և դրանք օգտագործում են որպես պաշտոնական հասցեներ:

2015 թվականի ընթացքում մարզպետարանի ուշադրության կենտրոնում է եղել համայնքային զարգացման ծրագրերի իրականացումը: Առավելապես ուշադրություն է դարձվել համայնքային ենթակառուցվածքների (ճանապարհներ, ջրամատակարարման, ջեռուցման, գազամատակարարման համակարգեր, կապի միջոցներ, սոցիալական և կրթական ենթակառուցվածքներ) վերականգնմանն ուղղված ծրագրերի վրա:

Տեղական ինքնակառավարման բնագավառի 2015 թվականի ՄՁԾ գերակայություններին համահունչ հաշվետու ժամանակահատվածում իրականացվել են նաև հետևյալ միջոցառումները.

- 1) Համայնքների բյուջետային կարողությունների ամրապնդում ու զարգացում,

- բյուջեների հավաքագրման մակարդակի բարձրացում
- 2) Աջակցություն համայնքներին՝ առկա առաջնահերթ հիմնախնդիրների բացահայտման և դրանց լուծման գործում
 - 3) Համայնքային ծառայության գործընթացի ներդրման ընթացքում առաջացած խնդիրների պարբերաբար քննարկումների կազմակերպում:

2015 թվականի մայիսի 17-ին մարզի 8 համայնքներում (Խոտ, Հալիձոր, Հարժիս, Շինուհայր, Տաթև, Տանձատափ, Սվարանց, Քաշունի) անցկացված համայնքների խոշորացման վերաբերյալ տեղական հանրաքվեի արդյունքում որոշվեց միավորել այդ 8 համայնքները և ձևավորել Տաթև համայնքը՝ Շինուհայր կենտրոնով: Հաշվետու տարում "Հայաստանի Հանրապետության վարչատարածքային բաժանման մասին" ՀՀ օրենքում կատարվեց համապատասխան փոփոխություն և սահմանվեց 8 գյուղական բնակավայր ընդգրկող նոր՝ Տաթև համայնքը, որի ՏԻՄ-երի ձևավորման գործընթացը մեկնարկում է 2016 թվականին:

9.2.3 Խնդիրները

Տարածքային կառավարման համակարգի «Խնդիրները» ենթավերնագրի տակ նշվել է, որ համակարգում ձևավորված մշակույթի առանձին տարրեր անհրաժեշտ է տարածել նաև տեղական ինքնակառավարման ոլորտում: Փաստորեն այս երկու ոլորտներն իրականում սերտ համագործակցության մեջ են, սակայն երկու համակարգերի կառավարման բարձր արդյունավետություն ապահովելու համար անհրաժեշտ է կիրառել ավելի հստակ մեխանիզմներ: Արդեն նշվել է, որ բարձր տեխնոլոգիաների արդի արագընթաց զարգացումների ֆոնի վրա առաջացել է նաև մարզի համայնքապետարանների աշխատակազմերում նույնպես Mulberry համակարգը կամ նմանատիպ որևէ համակարգ ներդնելու անհրաժեշտությունը: ՀԿՏՀ համակարգը համայնքների մի մասում արդեն ներդրվել է: Եթե համակարգը շարունակվի ներդրվել բոլոր համայնքապետարաններում, կամ ՀԿՏՀ-ը համացանցի միջոցով կապվի մարզապետարանի համակարգի հետ, ապա զգալիորեն կբարձրանա համայնքների հետ աշխատելու արդյունավետությունը, համայնքներում կփոխվի կադրերի որակական մակարդակը, կգործարկվեն ոլորտների խնդիրների լուծման համանման եղանակներ:

9.2.4 Քաղաժ դասերը և հետագա քայլերը

Կարելի է հետևություն անել, որ այսօր տեղական ինքնակառավարման համակարգում նույնպես շեշտադրումը հիմնականում պետք է լինի բնագավառի օրենսդրության կատարելագործման, համակարգի էլեկտրոնային կառավարման, համայնքներում աշխատակազմերի տեխնիկական հագեցվածության մակարդակների բարձրացման, կադրերի որակավորման շարունակական բարձրացման վրա (տեղական ինքնակառավարման համակարգում նույնպես, ի տարբերություն մասնավոր առանձին ոլորտների, աշխատակիցների վարձատրության չափը համեմատաբար ցածր է և, բնականաբար, բարձր որակավորում ունեցող կադրերի առկայությունը համակարգում պակասելու միտում ունի, իսկ մարզի գյուղական համայնքների մեծ մասում որակյալ

կադրերի խիստ պակաս կա, կադրերին ներկայացվող որակական բարձր պահանջները ենթադրում են նաև բարձր աշխատավարձի առկայություն, որն իր հերթին հակադարձ կերպով նպաստելու է համայնքային ծառայողների որակավորման բարձրացմանը):

9.3. Քաղաքացիական հասարակություն

9.3.1 Քաղաքականության վերլուծություն

Տարածքային կառավարման և տեղական ինքնակառավարման համակարգերի գործունեության կարևոր ուղղություններից մեկը պետք է լինի հասարակության մի մասի՝ մարզում ընթացող գործընթացների նկատմամբ կրավորական և սպասողական դիրքորոշման աստիճանական վերացումը և հասարակության լայն խավերի ընդգրկումը, մասնակցությունը մարզային և համայնքային զարգացման գործընթացներին: Այս հարցը լուծելու համար օրենսդրության առումով բավարար պայմաններ կան, խնդիրը մարդկանց որոշակի հատվածի հոգեբանության, հոգեկերտվածքի և մտածողության վերափոխման մեջ է, որը պետք է իրականացվի պետական, տարածքային կառավարման ու տեղական ինքնակառավարման մարմինների համապատասխան քայլերի շնորհիվ:

9.3.2 Իրականացման առաջընթացը

2015 թվականի ընթացքում տարածքային կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմինների առավել թափանցիկ գործունեությունն ապահովելու նպատակով, մարզպետարանի աշխատակազմի, ՏԻՄ-երի և մարզի հասարակական կազմակերպությունների ջանքերով իրականացվել են հետևյալ միջոցառումները.

Մարզի տարածքում գործող ԶԼՄ-ների միջոցով հաղորդումների հեռարձակում՝ ներկայացնելով մարզպետի, մարզպետարանի և մարզային ենթակայության կազմակերպությունների գործունեությունը, գոյություն ունեցող հիմնախնդիրները և կատարվող ծրագրերը, առավել լայն կիրառություն ունեցող օրենքների և նորմատիվ իրավական ակտերի, դրանցում կատարվող փոփոխությունների վերաբերյալ հաղորդագրությունների հրապարակում

- 1) Պարբերաբար և համակարգված ձևով մարզպետի, նրա տեղակալների և մարզպետարանում այլ ղեկավար պաշտոններ զբաղեցնող անձանց դեպի համայնքներ այցելությունների կազմակերպում, որոնք ուղեկցվել են տեղական ինքնակառավարման մարմինների և համայնքի բնակչության հետ հանդիպում-քննարկումներով, որոնց ժամանակ մարզի առաջին դեմքերից բնակչության մի մասը հնարավորություն ունեցավ ստանալ անհրաժեշտ տեղեկատվություն և բացատրություններ
- 2) Հաշվետու ժամանակահատվածում մարզպետի մոտ իրականացվել է քաղաքացիների կանոնակարգված ընդունելություն: Այն իրականացվել է «Տեղեկատվության ազատության մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 7-րդ հոդվածի և ՀՀ Սյունիքի մարզպետի 2009 թվականի մարտի 31-ի N65-Ա որոշմամբ հաստատված կարգով սահմանված դրույթներին համապատասխան: Ամսական մեկ անգամ, յուրաքանչյուր ամսվա վերջին երկուշաբթի օրը

- մարզկենտրոնում կատարվել է քաղաքացիների ընդունելություն: Բացի այդ, քաղաքացիների ընդունելություն է կատարվել նաև մարզպետի՝ համայնքներ կատարած ամենամսյա այցելությունների ժամանակ՝ ըստ քաղաքացիների արտագնա ընդունելությունների ժամանակացույցի:
- 3) Մարզպետի մոտ քաղաքացիների ընդունելության, նրանց կողմից բարձրացված հարցերի և դրանց ընթացքի մասին պարբերաբար տեղեկատվություն է փակցվել տեսանելի վայրում կամ տեղադրվել մարզպետարանի կայքում: Ի դեպ, կայքում պարբերաբար տեղադրվել է նաև մարզպետի կողմից կատարված քաղաքացիների ընդունելության մասին ամփոփ տեղեկատվություն, ինչպես նաև մարզպետի մոտ քաղաքացիների ընդունելության կարգը:
 - 4) Մարզպետարանի կայքում առկա է եղել մարզպետի գործունեության ծրագիրը:
 - 5) Մարզպետարանի կայքում տեղադրվել է տարվա ընթացքում անցկացված մարզի խորհրդի նիստերի մասին տեղեկատվությունը, ԶԼՄ-երի միջոցով լուսաբանվել են մարզի խորհրդի բոլոր նիստերը:
 - 6) Մարզպետարանի կայքում հրապարակվել են տարեկան և ընթացիկ հաշվետվություններ:
 - 7) Մարզի բոլոր համայնքներում տարվա ընթացքում առկա են եղել տեղեկատվական ցուցատախտակներ:
 - 8) Հասարակական կազմակերպությունների և զանգվածային լրատվամիջոցների ներկայացուցիչների՝ մարզի խորհրդի նիստերին մասնակցության ցուցանիշի բարձրացում:
 - 9) Համայնքների բնակիչների շրջանում իրավունքների և պարտականությունների մասին իրազեկության բարձրացմանն ուղղված միջոցառումների կազմակերպում: Այս գործընթացի շրջանակներում և ի կատարումն ՀՀ տարածքային կառավարման նախարար, փոխվարչապետի 2009 թվականի օգոստոսի 11-ի №01/16/4439-09-ի հանձնարարականի, դեռևս 2009 թվականի օգոստոսից Սյունիքի մարզի բոլոր համայնքների ղեկավարներին առաջարկվել է ապահովել համայնքների բյուջեների եռամսյակային և տարեկան հաշվետվությունները, հաստատված բյուջեն և նրանում կատարվող փոփոխությունները համայնքների ղեկավարների աշխատակազմերում ցուցատախտակներին և տեսանելի այլ վայրերում փակցնելու, լրատվամիջոցներով հրապարակելու, սեփական կայք էջերում տեղադրելու գործընթացը, ինչպես նաև համայնքի ղեկավարի աշխատակազմում գործավարության մատյանի, հնարավորության սահմաններում՝ ավագանու աշխատասենյակի առկայությունը: Գործընթացը 2009 թվականի օգոստոսից վերցվել է հսկողության և մարզպետարանի կողմից համայնքներում պարբերաբար կատարվում են ուսումնասիրություններ: Սյունիքի մարզպետարանի պաշտոնական վեբ-կայքում պարբերաբար տեղադրվել են մարզի համայնքներից ստացված ավագանու որոշումները, թափուր պաշտոնների համար մրցույթների հայտարարությունները և այլն:
 - 10) Քաղաքացիական հասարակության ձևավորման գործում, մարզի սպորտային և մարզամշակութային միջոցառումների համատեքստում կարևորվել է երիտասարդության հարցերի լուծմանն ուղղված քաղաքականության զարգացումը և նրա արդյունավետության բարձրացումը: Երիտասարդության հարցերի

բնագավառում զարգացման հիմնական գերակայություն է սոցիալ-տնտեսական, իրավաքաղաքական, հոգևոր-մշակութային, սպորտային միջոցառումների կազմակերպական պայմանների ու երաշխիքների ապահովումը երիտասարդների սոցիալական կայացման, նրանց ստեղծագործ ներուժն ի շահ հասարակությանը առավել լիարժեք օգտագործելու համար: Մարզի երիտասարդության խնդիրների լուծմանը նպաստում են նաև երիտասարդական հասարակական կազմակերպությունները: Այս առումով շարունակվել է սերտ համագործակցություն իրականացվել երիտասարդական հասարակական կազմակերպությունների հետ:

9.3.3. Խնդիրները

Անհրաժեշտ է ավելի սերտացնել համագործակցությունը մարզպետարանի, տեղական ինքնակառավարման մարմինների և մարզում գործող հասարակական կազմակերպությունների միջև, որի համար նույնպես պետք է մշակել հստակ մեխանիզմներ:

9.3.4 Քաղաժ դասերը և հետագա քայլերը

Մարզում գործող մի շարք հասարակական կազմակերպությունների գործունեությունը բավականին արդյունավետորեն է անդրադառնում մարզի և համայնքների սոցիալ-տնտեսական առաջընթացի վրա: Չնայած դրան, նրանց գործունեությունը մարզի կտրվածքով որոշակի համակարգման կարիք ունի՝ մարզպետարանի, տեղական ինքնակառավարման մարմինների և հասարակական կազմակերպությունների քայլերի ներդաշնակեցման, համաձայնեցման, կրկնություններից ու ավելորդություններից խուսափելու առումով:

Աղյուսակ 9

2015 ԹՎԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՊԼԱՆՈՎ ՆԱԽԱՏԵՍՎԱԾ ԵՎ 31.12.2015թ.
ԴՐՈՒԹՅԱՄԲ ԻՐԱԿԱՆԱՅՎԱԾ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԻ ԿԱՏԱՐՄԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ

Հ/Հ	Միջոցառման համառոտ բովանդակությունը	Փաստացի ֆինանսավորման չափը 31.12.2015թ. դրությամբ /հազ. դրամ/
1	2	3
1	ՓՄՁ և մասնավոր հատված	12 475 060,3
1.1	ՓՀԷԿ-երի կառուցում և շահագործում	420 000,0
1.2	Փողք ու միջին բիզնեսի և գյուղատնտեսության զարգացման վարկային ծրագրեր	11 789 900,0
1.3	Հյուրատների և այլ ՓՄՁ ներքին զարգացում (Ոսուցում և վերապատրաստում)	10 883,0
1.4	Աջակցություն ընտրված տնտեսության ճյուղերի արտադրողներին	4 277,3
1.5	Պահածոների գործարանի կառուցում Սյունիք համայնքում	250 000,0
2	Կրթություն	784 836,24
2,1	Կրթական օբյեկտների կառուցում ընդամենը, այդ թվում՝	75 971,9
2.1.1	ք. Ագարակի դպրոցի նոր ուսումնական մասնաշենքի կառուցում	75 971,9
2,2	Կրթական համակարգի օբյեկտների նորոգում և վերազինում ընդամենը, այդ թվում՝	708 864,31
2.2.1	ք. Մեղրիի թիվ 1 դպրոցի հիմնանորոգում	78 437,6
2.2.2	Վ. Խոտանան գյուղի դպրոցի հիմնանորոգում /տանիք/	8 764,80
2.2.3	Շաղատ գյուղի դպրոցի վերանորոգում/պատուհաններ, սան. հանգույցներ/	13 626,32
2.2.4	<<Քաջարանի արհեստագործական պետական ուսումնարան>> ՊՈԱԿ-ի վերակառուցման աշխատանքներ	343 737,7
2.2.5	<Ջանգեզուրի ՊՄԿ> ՓԲԸ թիվ 2 մանկապարտեզի վերակառուցում	174 000,0
2.2.6	Ֆինանսական օգնություն <<Ագարակի թիվ 1 մսուր/մանկապարտեզ>> ՀՈԱԿ-ին	1 000,0
2.2.7	Կապանի դպրոցների համար գույքի, ամառային ճամբարի երեխաների համար սննդի ձեռք բերում	3 525,6

**ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳԻ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ 1-ԻՆ ԿԻՍԱՄՅԱԿԻ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ
ՀՀ ՍՅՈՒՆԻՔԻ ՄԶԾ 2015 ԹՎԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՊԼԱՆԻ**

2.2.8	Կրթական ծրագրերի իրականացում	39 344,8
2.2.9	Ինժինեռական լաբորատորիաների հիմնում Գորիսի և Տաթև, Հալիձոր, Շինուհայր համայնքների դպրոցներում	9 000,0
2.2.10	Աջակցություն մարզի նախադպրոցական և դպրոցական հաստատություններին մասնագիտական դասընթացների և խորհրդատվությունների միջոցով	15 176,6
2.2.11	Գույքի և սարքավորումների տրամադրում մարզի նախադպրոցական և դպրոցական հաստատություններին	2 106,3
2.2.12	Կրթական և մշակութային ծրագրերի իրականացում	20 144,6
3	Մշակույթ, սպորտ, երիտասարդության հարցեր	339 530,05
3,1	Մարզական և մշակութային միջոցառումների իրականացում	7 171,0
3,2	Որոտնավանքի եկեղեցու վերանորոգում	10 000,0
3,3	Տեղի սր. Գևորգ եկեղեցու վերանորոգում և նախագծանահաշվային փաստաթղթերի կազմում	15 450,0
3,4	Կապանի <Մշակույթի կենտրոն> ՀՈԱԿ մասնաշենքի վերակառուցման աշխատանքներ	35 836,8
3,5	Կապանի տարածաշրջանում մշակութային և մարզական միջոցառումների իրականացում, գույքի ձեռք բերում	7 818,0
3,6	Գորիս համայնքի Ս. Խանգադյանի տուն թանգարանի վերանորոգում	29 643,2
3,7	Կապան համայնքի Ա. Խաչատրյանի անվան թիվ 1 երաժշտական դպրոցի վերանորոգում	28 220,6
3,8	Ագարակի արվեստի դպրոցի վերակառուցում, ջեռուցման համակարգի կառուցում	14 061,1
3,9	Մշակութային միջոցառումների իրականացում	32 373,9
3,10	Մշակութային ծրագրերի իրականացում	64 449,6
3,11	Ներմարզային միջոցառումներ	1 540,9
3,12	Մարզական միջոցառումներ	300,0
3,13	Փառատոնների և միջոցառումների կազմակերպում	15 913,0
3,14	Տաթև Վանական համալիրի վերականգնում	76 752,0
4	Առողջապահություն	2 305 595,11
4,1	<<Կապանի ԲԿ>> ՓԲԸ թերապևտիկ մասնաշենքի վերանորոգում	797 352,0
4,2	<<Մեղրու տարածաշրջանային ԲԿ>> ՓԲԸ նոր մասնաշենքի կառուցում	1 112 779,1
4,3	Մոր և մանկան բժշկական ծառայություն	370 683,0

ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳԻ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ 1-ԻՆ ԿԻՍԱՄՅԱԿԻ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ
ՀՀ ՍՅՈՒՆԻՔԻ ՄՁԾ 2015 ԹՎԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՊԼԱՆԻ

4,4	Ուսուցողական և խորհրդատվական ծրագրերի իրականացում/բժիշկների և բուժքույրերի վերապատրաստումներ Կապանի և Սիսիանի տարածաշրջաններում/	2 413,2
4,6	Առողջապահական ծրագրերի իրականացում	2 880,0
4,7	«Սիսիանի բժշկական կենտրոն» ՓԲԸ-ի շենքի և ԲՄԿ-ների հիմնանորոգում	19 487,8
5	Սոցիալական ապահովություն և երեխաների պաշտպանություն	56 246,51
5,1	Քաղաքային համայնքների մշակութային և սպորտային կենտրոններում թեք հարթակների կառուցում	1 000,0
5,2	Գործազուրկների մասնագիտական ուսուցման կազմակերպում	7 186,0
5,3	Աշխատավարձի փոխհատուցում գործատուին, խոցելի խմբերին աշխատանքի տեղավորման նպատակով	11 637,0
5,4	Գործիսում առողջակրթական, վերականգնողական կենտրոնի ստեղծում	0,0
5,5	Երեխաների ցերեկային խնամքի կենտրոնների ստեղծում	0,0
5,6	Աջակցություն հովանավորչական ծրագրերում ընդգրկված երեխաների առողջական, կրթական և սոցիալական խնդիրների լուծմանը	8 298,1
5,7	Սոցիալական պաշտպանության ծրագրերի իրականացում	614,5
5,8	Սոցիալական պաշտպանության ծրագրերի իրականացում	11 630,9
5,9	200 հաշմանդամների համար առողջարանային ուղեգրերի ձեռքբերում	13 440,0
5,11	Տարբեր սպորտային միջոցառումների մարզային մաշտաբով և պարաօլիմպիկ խաղերի անցկացում մարզում	1 000,0
5,12	Աշխատատեղերի հարմարեցում հաշմանդամների համար	1 440,0
6	Քաղաքաշինություն	651 491,16
6.1	Կապան քաղաքի բազմաբնակարան շենքերի տանիքների հիմնանորոգում	44 107,1
6.2	Սիսիան քաղաքի բազմաբնակարան շենքերի տանիքների հիմնանորոգում	28 338,6
6.3	Կապան քաղաքի բազմաբնակարան շենքերի վերելակների հիմնանորոգում	44 107,1
6.4	Ագարակում բնակելի շենքի կառուցում	15 340,4
6.5	Ագարակում բնակելի շենքի կառուցման լրացուցիչ աշխատանքներ	8 500,0
6.6	Ագարակի զորամասի տարածքի բարեկարգում	89 114,0
6.7	Կապանի Գ. Նժդեհի հրապարակի ջրային գոտիների կառուցում	195 986,9
6.8	Գորիս համայնքի Գ. Տաթևացու անվան հրապարակի բարեկարգում	8 200,0
6.9	Կապան համայնքի տարածքում Վաչագան գետի հենապատի կառուցում	18 665,5

**ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳԻ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ 1-ԻՆ ԿԻՍԱՄՅԱԿԻ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ
ՀՀ ՍՅՈՒՆԻՔԻ ՄԶԾ 2015 ԹՎԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՊԼԱՆԻ**

6.10	Կապան համայնքի տարածքում Վաչագան գետի քարհավաքի գոտու կառուցում	27 934,5
6.11	Քաղաքաշինական ծրագրերի իրականացում	171 197,1
7	Ենթակառուցվածքներ	6 000 108,49
7.1	Ճանապարհաշինություն	4 861 683,08
7.1.1	Մարզային նշանակության ավտոճանապարհների ձմեռային պահպանում, ընթացիկ պահպանում և շահագործում	110 500,0
7.1.2	Միջպետական, հանրապետական նշանակության ճանապարհների ձմեռային պահպանություն, ընթացիկ պահպանում և շահագործում	756 801,1
7.1.3	Ա/6 Մ-2 Մ-2 Երևան-Երասխ-Գորիս-Կապան-Մեղրի-Իրանի Իսլամական հանրապետության սահման ա/6 կմ276+000-կմ297+000 հատվածում հիմնանորոգում	480 999,0
7.1.4	Ա/6 Մ-2 Մ-2 Երևան-Երասխ-Գորիս-Կապան-Մեղրի-Իրանի Իսլամական հանրապետության սահման կմ338+100-կմ342+400 առանձին հատվածների հիմնանորոգում	472 070,0
7.1.5	Մ2-Շաքի-Սիսիան-Տոլորս-Բնունիս-Տորունիք-Դաստակերտ կմ0+000-կմ 17+500 հիմնանորոգում	2 762 026,6
7.1.6	Արաքս գետի վրայի Մեղրիի կամրջի պահպանություն և շահագործում	9 565,0
7.1.7	Մ-2 ճանապարհների նշագծում	48 942,8
7.1.8	Գորիս համայնքի Վանիք տափ թաղամասի բակերի բարեկարգում և ասֆալտապատում	40 501,8
7.1.9	Գորիս համայնքի Ավանգարդ թաղամասի ասֆալտապատում	47 416,8
7.1.10	Գորիս համայնքի Վ. Մամիկոնյան թաղամասի բարեկարգում և ասֆալտապատում	56 917,4
7.1.11	Գորիս համայնքի Վ. Մամիկոնյան թաղամասի վերանորոգվող ճանապարհահատվածի երթևեկելի մասը վեջնական բարեկարգ տեսքի բերելու և հետագայում սելավաջրերի հոսքերից բարեկարգված հատվածները պաշտպանելու աշխատանքներ	18 777,6
7.1.12	Սիսիան համայնքի Գայի 4,10,14, Սիսական 46Ա, 9,11,13,15,19, Ադոնցի 3, Խանջյան 1Ա և 3Ա բազմաբնակարան շենքերի բակերի բարեկարգում և ասֆալտապատում	14 277,6
7.1.13	Համայնքային նշանակության ճանապարհաշինական ծրագրերի իրականացում, փողոցային լուսավորության	42 887,5
7.2	Ջրամատակարարում	1 049 837,81
7.2.1	Հայաստանի փոքր համայնքների ջրամատակարարման ծրագրի իրականացում Կապան քաղաքում	322 655,1
7.2.2	Գորիս քաղաքի և Բոնակոթ գյուղի ջրամատակարարման համակարգի բարելավում	274 425,7
7.2.3	Կապան-Սյունիք-Աճառան գյուղերի ջրամատակարարման համակարգերի բարելավում	447 956,0
7.2.4	Կապան համայնքի Շղարշիկ թաղամասի ջրագծի և ջրամբարի կառուցում	4 801,0

ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳԻ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ 1-ԻՆ ԿԻՍԱՄՅԱԿԻ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ
ՀՀ ՍՅՈՒՆԻՔԻ ՄԶԾ 2015 ԹՎԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՊԼԱՆԻ

7.3	Գազիֆիկացում	88 587,60
7.3.1	Խնածախ, Վաղատուր, Սպանդարյան և Խոզնավար համայնքների գազիֆիկացում	88 587,6
8	Արդյունաբերություն	7 524 400,00
8.1	Հանքարդյունաբերության զարգացում	1 000 000,0
8.2	Հանքարդյունաբերության զարգացում	2 200 000,0
8.3	Հանքարդյունաբերության զարգացում	4 324 400,0
9	Գյուղատնտեսություն	2 255 925,40
9.1	Մեղրու ինքնահոս ոռոգման համակարգի կառուցում	1 409 398,8
9.2	«Անասնապահության զարգացում Հայաստանի հարավում և Տեխնիկական և ինստիտուցիոնալ աջակցություն Հայաստանի անասնաբուժական ծառայությանը» ծրագիր	230 000,0
9.8	Կրծողասպան աշխատանքների կազմակերպում և իրականացում	2 750,0
9.9	Աշնանացան ցորենի, գարնանացան ցորենի, գարնանացան գարու և հաճարի «Էլիտար կամ առաջին վերարտադրության սերմանյութերի տրամադրում	170 110,0
9.10	Շուկայականից էժան գներով պարարտանյութի տրամադրում	267 640,0
9.11	Շուկայականից էժան գներով դիզ. վառելիքի տրամադրում	39 426,1
9.14	Աճանան և Սյունիք համայնքների ոռոգման ջրատարի վերանորոգում	26 850,0
9.15	Շուկաներ Մեղրիի համար ծրագրի իրականացում	100 000,0
9.16	Գյուղատնտեսական ծրագրերի իրականացում	9 750,5
10	Բնապահպանություն	214 833,40
10.1	<<Զանգեզուր>> կենսոլորտային համալիրի պահպանության, գիտական ուսումնասիրությունների, անտառտնտեսական աշխատանքների կատարման ծրագրեր	132 974,8
10.2	ք. Կապան, Քաջարան քաղաքային և Սյունիք գյուղական համայնքներում բնապահպանական ծրագրերի սուբվենցիաներ	24 694,0
10.8	Բնապահպանական ծրագրերի իրականացում	26 514,6
10.9	Խուստուփ և Զանգեզուր արգելավայրերի ստեղծման ծրագրի իրականացում	29 000,0
10.10	Աջակցություն Օրիուս բնապահպանական տեղեկատվական գրասենյակների գոծունեությանը	1 650,0
11	Զբոսաշրջություն	150 917,00
11.1	«Տաթևեր ճոպանուղու Տաթև կայանի մոտ հասարակական զուգարանի կառուցում	31 715,0

ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳԻ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ 1-ԻՆ ԿԻՍԱՄՅԱԿԻ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ
ՀՀ ՍՅՈՒՆԻՔԻ ՄԶԾ 2015 ԹՎԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՊԼԱՆԻ

11.2	Տաթև կայանին հարակից տարածքում արագ սննդի կետի կառուցում	2 685,0
11.3	Տաթևեր ճոպանուղու վերազինում և տեխնիկական անվտանգության բարելավում	93 328,0
11.4	Տաթևեր ճոպանուղու հալիձոր կայանի հարակից «Տաթևատուն» ռեստորանի վերազինում	9 745,0
11.5	Տաթև Ազգային պարկի հիմնում	13 444,0
12	Տարածքային կառավարում, տեղական ինքնակառավարում և քաղաքացիական հասարակություն	219 216,7
12.2	Համայնքների հիմնախնդիրների լուծմանն ուղղված ծրագրերի և միջոցառումների իրականացում	34 484,0
12.3	Աջակցության ծրագիր ռեսուրս կենտրոններին՝ քաղաքացիական հասարակության զարգացմանը <<Սյունիքի մարզում կանանց տնտեսական և քաղաքական հզորացում>> /Կապան, Գորիս, Մեղրի/	12 320,0
12.4	Կապանի համայնքի հիմնախնդիրների լուծմանն ուղղված ծրագրերի և միջոցառումների իրականացում	68 467,0
12.5	Աջակցություն Ագարակի քաղաքային համայնքին	19 500,0
12.6	Ֆինանսական աջակցություն Ագարակ համայնքի բնակչությանը	28 677,0
12.8	Համայնքային ներդրումներ, օգնություն իրավաբանական և ֆիզիկական անձանց, փոխատվական գումարներ	12 000,0
12.9	Համայնքի զարգացման ծրագրերի իրականացում	43 768,7
13	ՀՀ Սյունիքի մարզի տնտեսության դիվերսիֆիկացիա	12 320,0
13.1	Աջակցություն Սյունիքի մարզի կայուն զարգացմանը	12 320,0
Ընդամենը 2015թ. տարեկան աշխատանքային պլանով		32 990 480,3

Համեմատական

ՀՀ կառավարության 2014թ.փետրվարի 6-ի թիվ 111-Ն որոշմամբ հաստատված ՀՀ Սյունիքի մարզի 2014-2017 թթ. սոցիալ-տնտեսական զարգացման ծրագրի 2015թ. գնահատված կարիքների և տարեկան աշխատանքային պլանի

ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳԻ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ 1-ԻՆ ԿԻՍԱՄՅԱԿԻ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ
ՀՀ ՍՅՈՒՆԻՔԻ ՄԶԾ 2015 ԹՎԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՊԼԱՆԻ

(հազ. դրամ)

Հ/Հ	Ոլորտը/Ֆինանսավորման աղբյուրը	2015 թ. կարիքների գնահատման արժեքը ըստ ՄԶԾ-ի	2015թ. ՏԱՊ-ով նախատեսված ծրագրերը	31.12.2015թ. դրությամբ ՏԱՊ-ով փաստացի իրականացված	Կատարման տոկոսը %
1	2	3	4	6	7
1	ՓՄՁ և մասնավոր հատված	0,0	8419142,5	12 475 060,3	148,2
	<i>որից՝</i>				
1,1	ՀՀ պետական բյուջե, որից	0,0	0,0	0,0	
	սեփական միջոցներ			0,0	
	վարկային միջոցներ			0,0	
1,2	բանկեր, վարկային և միջազգային կազմակերպություններ	0,0	8 019 142,5	11 794 177,3	147,1
1,3	համայնքային բյուջե			0,0	
1,4	մասնավոր ներդրողներ		400 000,0	680 883,0	170,2
2	Սոցիալական ոլորտներ	7 577 906,0	2 464 757,2	3 486 207,9	141,4
	<i>որից՝</i>				
	ՀՀ պետական բյուջե, որից	6 716 906,0	2 001 961,2	2 945 462,8	147,1
	սեփական միջոցներ	6 716 906,0	995 621,0	1 000 368,2	34,4
	վարկային միջոցներ	0,0	1 006 340,2	1 945 094,5	124,1
	միջազգային կազմակերպություններ և դոնորներ	860 000,0	188 972,9	96 979,9	58,3
	համայնքային բյուջե	1 000,0	61 923,1	105 408,9	34,2
	մասնավոր ներդրողներ	0,0	211 900,0	338 356,3	20,6
2,1	Կրթություն	4 271 706,0	561 502,5	784 836,2	32,5
	<i>որից՝</i>				
2.1.1	ՀՀ պետական բյուջե, որից	4 271 706,0	517 000,0	506 912,0	25,9
	սեփական միջոցներ	4 271 706,0	517 000,0	506 912,0	25,9
	վարկային միջոցներ			0,0	
2.1.2	միջազգային կազմակերպություններ և դոնորներ		25 000,0	51 053,8	180,8
2.1.3	համայնքային բյուջե		18 302,5	39 344,8	7,8
2.1.4	մասնավոր ներդրողներ		1 200,0	187 525,6	175,5
2,2	Մշակույթ և սպորտ	1 260 500,0	290 341,6	339 530,1	44,3
	<i>որից՝</i>				

ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳԻ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ 1-ԻՆ ԿԻՍԱՄՅԱԿԻ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ
ՀՀ ՍՅՈՒՆԻՔԻ ՄՁԾ 2015 ԹՎԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՊԼԱՆԻ

2.2.1	ՀՀ պետական բյուջե, որից	1 260 500,0	37 621,0	104 545,9	15,9
	սեփական միջոցներ	1 260 500,0	32 621,0	69 582,5	2,5
	վարկային միջոցներ		5 000,0	34 963,4	104,0
2.2.2	միջազգային կազմակերպություններ և դոնորներ		0,0	34 214,8	
2.2.3	համայնքային բյուջե		42 020,6	64 449,6	45,5
2.2.4	մասնավոր ներդրողներ		210 700,0	136 319,8	19,7
2,3	Առողջապահություն	1 455 500,0	1 410 322,6	2 305 595,1	102,5
	որից՝				
2,3,1	ՀՀ պետական բյուջե, որից	1 155 500,0	1 401 340,2	2 300 301,9	103,0
	սեփական միջոցներ	1 155 500,0	400 000,0	390 170,8	50,0
	վարկային միջոցներ		1 001 340,2	1 910 131,1	124,2
2,3,2	միջազգային կազմակերպություններ և դոնորներ	300 000,0	8 382,4	2 413,2	28,8
2,3,3	համայնքային բյուջե	0,0	600,0	0,0	
2,3,4	մասնավոր ներդրողներ	0,0	0,0	2 880,0	
2,4	Սոցիալական պաշտպանություն և երեխաների պաշտպանություն	590 200,0	202 590,5	56 246,5	4,4
	որից՝				
2.4.1	ՀՀ պետական բյուջե, որից	29 200,0	46 000,0	33 703,0	17,3
	սեփական միջոցներ	29 200,0	46 000,0	33 703,0	17,3
	վարկային միջոցներ			0,0	
2.4.2	միջազգային կազմակերպություններ և դոնորներ	560 000,0	155 590,5	9 298,1	0,3
2.4.3	համայնքային բյուջե	1 000,0	1000,0	1 614,5	61,5
2.4.4	մասնավոր ներդրողներ			11 630,9	
3	Արդյունաբերություն	0,0	14 970 300,0	7 524 400,0	28,7
	որից՝				
3,1	ՀՀ պետական բյուջե, որից	0,0	0,0	0,0	0,0
	սեփական միջոցներ	0,0	0,0	0,0	
	վարկային միջոցներ	0,0	0,0	0,0	
3,2	միջազգային կազմակերպություններ և դոնորներ	0,0	0,0	0,0	0,0
3,3	համայնքային բյուջե			0,0	
3,4	մասնավոր ներդրողներ	0,0	14 970 300,0	7 524 400,0	28,7
4	Գյուղատնտեսություն	4 441 424,0	1 894 463,7	2 255 925,4	77,6
	որից՝				

ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳԻ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ 1-ԻՆ ԿԻՍԱՄՅԱԿԻ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ
ՀՀ ՍՅՈՒՆԻՔԻ ՄՁԾ 2015 ԹՎԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՊԼԱՆԻ

4,1	ՀՀ պետական բյուջե, որից	2 857 000,0	1 299 544,6	1 889 324,9	101,5
	սեփական միջոցներ	2 857 000,0		479 926,1	
	վարկային միջոցներ		1 299 544,6	1 409 398,8	70,9
4,2	միջազգային կազմակերպություններ և դոնորներ	1 584 424,0	585 000,0	356 850,0	25,3
4,3	համայնքային բյուջե	0,0	9 919,1	9 750,5	43,9
4,4	մասնավոր ներդրողներ			0,0	
5	Բնապահպանություն	1 098 700,0	196 086,1	214 833,4	2,5
	որից՝				
5,1	ՀՀ պետական բյուջե, որից	133 400,0	158 500,1	157 668,8	0,5
	սեփական միջոցներ	133 400,0	158 500,1	157 668,8	0,5
	վարկային միջոցներ			0,0	
5,2	միջազգային կազմակերպություններ և դոնորներ	965 300,0	32 320,0	30 650,0	4,8
5,3	համայնքային բյուջե	0,0	5 266,0	26 514,6	47,3
5,4	մասնավոր ներդրողներ			0,0	
6	Քաղաքաշինություն	1 795 220,0	153 518,9	651 491,2	36,4
	որից՝				
6,1	ՀՀ պետական բյուջե, որից	1 795 220,0	23 840,4	201 168,6	33,6
	սեփական միջոցներ	1 795 220,0	23 840,4	201 168,6	33,6
	վարկային միջոցներ			0,0	0,0
6,2	միջազգային կազմակերպություններ և դոնորներ		112 000,0	0,0	0,0
6,3	համայնքային բյուջե		17 678,5	171 197,1	0,0
6,4	մասնավոր ներդրողներ		0,0	279 125,5	
7	Ենթակառուցվածքներ	11 252 000,0	3 127 433,3	6 000 108,5	39,3
	որից՝				
	ՀՀ պետական բյուջե, որից	9 317 000,0	3 097 865,0	5 952 420,0	39,2
	սեփական միջոցներ	5 430 000,0	2 386 465,0	4 818 795,6	31,3
	վարկային միջոցներ	3 887 000,0	711 400,0	1 133 624,4	65,9
	միջազգային կազմակերպություններ և դոնորներ	1 935 000,0	0,0	4 801,0	
	համայնքային բյուջե	0,0	29 568,3	42 887,5	48,5
	մասնավոր ներդրողներ	0,0	0,0	0,0	
7,1	Ճանապարհաշինություն	5 430 000,0	2 416 033,3	4 861 683,1	31,5
	որից՝				

ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳԻ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ 1-ԻՆ ԿԻՍԱՄՅԱԿԻ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ
ՀՀ ՍՅՈՒՆԻՔԻ ՄՁԾ 2015 ԹՎԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՊԼԱՆԻ

7.1.1	ՀՀ պետական բյուջե, որից	5 430 000,0	2 386 465,0	4 818 795,6	31,3
	սեփական միջոցներ	5 430 000,0	2 386 465,0	4 818 795,6	31,3
	վարկային միջոցներ			0,0	
7.1.2	միջազգային կազմակերպություններ և դոնորներ			0,0	0,0
7.1.3	համայնքային բյուջե	0,0	29 568,3	42 887,5	48,5
7.1.4	մասնավոր ներդրողներ			0,0	0,0
7,2	Ջրամատակարարում	1 935 000,0	629 400,0	1 049 837,8	67,2
	որից՝				
7.2.1	ՀՀ պետական բյուջե, որից	0,0	629 400,0	1 045 036,8	67,2
	սեփական միջոցներ			0,0	
	վարկային միջոցներ	0,0	629 400,00	1 045 036,8	67,2
7.2.2	միջազգային կազմակերպություններ և դոնորներ	1 935 000,0	0,0	4 801,0	0,0
7.2.3	համայնքային բյուջե			0,0	
7.2.4	մասնավոր ներդրողներ			0,0	
7,3	Գազիֆիկացում	3 887 000,0	82 000,0	88 587,6	108,0
	որից՝				
7.3.1	ՀՀ պետական բյուջե, որից	3 887 000,0	82 000,0	88 587,6	108,0
	սեփական միջոցներ			0,0	
	վարկային միջոցներ	3 887 000,0	82 000,0	88 587,6	108,0
7.3.2	միջազգային կազմակերպություններ և դոնորներ			0,0	
7.3.3	համայնքային բյուջե			0,0	
7.3.4	մասնավոր ներդրողներ			0,0	
8	Զբոսաշրջություն	219 000,0	103 000,0	150 917,0	146,5
	որից՝				
8,1	ՀՀ պետական բյուջե, որից	0,0	0,0	0,0	0,0
	սեփական միջոցներ			0,0	0,0
	վարկային միջոցներ			0,0	0,0
8,2	միջազգային կազմակերպություններ և դոնորներ	219 000,0	103 000,0	0,0	0,0
8,3	համայնքային բյուջե			0,0	
8,4	մասնավոր ներդրողներ			150 917,0	

ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳԻ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ 1-ԻՆ ԿԻՍԱՄՅԱԿԻ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ
ՀՀ ՍՅՈՒՆԻՔԻ ՄԶԾ 2015 ԹՎԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՊԼԱՆԻ

9	Տարածքային կառավարում, տեղական ինքնակառավարում, քաղաքացիական հասարակություն, արտակարգ իրավիճակներ	124 846,5	155 127,2	219 216,7	141,3
	<i>որից՝</i>				
9,1	ՀՀ պետական բյուջե, որից	124 846,5	0,0	0,0	0,0
	սեփական միջոցներ	124 846,5	0,0	0,0	0,0
	վարկային միջոցներ			0,0	0,0
9,2	միջազգային կազմակերպություններ և դոնորներ		97 407,2	58 804,0	60,4
9,3	համայնքային բյուջե		0,0	43 768,7	0,0
9,4	մասնավոր ներդրողներ		57 720,0	116 644,0	202,1
10	ՀՀ Սյունիքի մարզի տնտեսության դիվերսիֆիկացիա	4 846 000,0	30 600,0	12 320,0	40,3
	<i>որից՝</i>				
10,1	ՀՀ պետական բյուջե, որից	1 027 300,0	0,0	0,0	0,0
	սեփական միջոցներ	1 027 300,0	0,0	0,0	0,0
	վարկային միջոցներ			0,0	
10,2	միջազգային կազմակերպություններ և դոնորներ	3 818 700,0	30 600,0	12 320,0	40,3
10,3	համայնքային բյուջե	0,0	0,0	0,0	0,0
10,4	մասնավոր ներդրողներ			0,0	
	ԸՆԴԱՄԵՆԸ 2015թ.	31 355 096,5	31 514 428,9	32 990 480,3	104,7
	<i>որից՝</i>				
	ՀՀ պետական բյուջե, որից	21 971 672,5	6 581 711,3	11 146 045,1	169,3
	սեփական միջոցներ	18 084 672,5	3 564 426,5	6 657 927,3	186,8
	վարկային միջոցներ	3 887 000,0	3 017 284,8	4 488 117,8	148,7
	միջազգային կազմակերպություններ և դոնորներ	9 382 424,0	9 168 442,6	12 354 582,2	134,8
	համայնքային բյուջե	1 000,0	124 355,0	399 527,3	321,3
	մասնավոր ներդրողներ	0,0	15 639 920,0	9 090 325,8	58,1

ՀՀ Սյունիքի մարզպետարանի
աշխատակազմի ղեկավար

Ռ. Նալչարյան